

V SYMPOZJUM NAUKOWE
Polskiego Towarzystwa
Psychologii Behawioralnej

Burrhus Frederic Skinner
20 III 1904 - 18 VIII 1990

**V SYMPOZJUM
NAUKOWE**
Polskiego
Towarzystwa
Psychologii
Behawioralnej

**5th SCIENTIFIC
SYMPOSIUM**
*of Polish Society
for Behavioral
Psychology*

Collegium Novum
Uniwersytetu Jagiellońskiego
Kraków, 20-21 marca 2009 r.

*Jagiellonian University,
Collegium Novum
Cracow, March 20-21, 2009*

Przewodniczący V Sympozjum Naukowego PTPB
/ President of the 5th Scientific Symposium of PSBP
dr Przemysław Bąbel

Komitet Naukowy / Scientific Committee

prof. dr hab. Jan Czesław Czabała (APS)
prof. dr hab. Maria Kielar-Turska (UJ)
prof. dr hab. Edward Nęcka (UJ)
prof. dr hab. Piotr Oleś (KUL, SWPS)
prof. dr hab. Paweł Ostaszewski (UW, SWPS)
prof. dr hab. Wojciech Pisula (IP PAN)
dr hab. Ewa Czerniawska, prof. UW
dr hab. Krzysztof Krzyżewski, prof. UKSW
dr hab. Agnieszka Niedźwieńska (UJ)
dr hab. Romuald Polczyk (UJ)
dr Przemysław Bąbel (UJ)
dr Monika Suchowierska (SWPS)

Komitet Organizacyjny / Organization Committee

mgr Anna Ziółkowska - Przewodnicząca / Chairperson
dr Elżbieta A. Bajcar - Sekretarz / Secretary
mgr Tomasz Drożdż
mgr Ewa Iskierka-Kasperek
mgr Maciej Michalski

Patronat medialny / Medial patronage

Charaktery
magazyn psychologiczny

Spis treści / *Table of contents*

Wprowadzenie / <i>Introduction</i>	7
Program Sympozjum / <i>Program</i>	17/23
Streszczenia wykładów plenarnych / <i>Abstracts of plenary lectures</i>	29
Streszczenia referatów / <i>Abstracts of presentations</i>	37
Premiera książki „Współczesna psychologia behawioralna” / <i>Book premiere – „Contemporary Behavioral Psychology”</i>	55
Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej / <i>Polish Society for Behavioral Psychology</i>	61
Indeks osobowy / <i>Index of participants</i>	65
Aneks / <i>Appendix</i>	67

Wprowadzenie

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej powstało w 2002 roku. Jego podstawowym celem statutowym jest rozwijanie i propagowanie wiedzy psychologicznej, ze szczególnym uwzględnieniem analizy behawioralnej jako nauki o zachowaniu. Cel ten realizowany jest m.in. poprzez organizację corocznych sympozjów naukowych. Stanowią one forum do prezentacji rezultatów badań, zagadnień teoretycznych, doświadczeń zawodowych oraz zastosowań psychologii behawioralnej. Sympozja dają także możliwość ukazania specyfiki psychologii behawioralnej na tle innych koncepcji psychologicznych. Piąte Jubileuszowe Sympozjum Naukowe Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej to okazja do podsumowania dotychczas zorganizowanych konferencji. Sympozja naukowe PTPB odbywają się od 2005 r., zawsze w Krakowie, zawsze z początkiem wiosny, z okazji przypadających 20 marca kolejnych rocznic urodzin Burrhusa F. Skinera.

Pierwsze Sympozjum odbyło się 18 marca 2005 r. Wykład inauguracyjny, poświęcony osobie B.F. Skinera, wygłosił prof. Jerzy Siuta z Zakładu Psychologii Behawioralnej Instytutu Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, który pełnił także funkcję opiekuna naukowego Sympozjum. Wysłuchaliśmy czterech referatów, wygłoszonych przez przedstawicieli krakowskiej psychologii behawioralnej. Przemysław Bąbel (Zakład Psychologii Behawioralnej UJ, PTPB) mówił o zdrowiu i chorobie w świetle warunkowania klasycznego, Anna M. Ziółkowska (PTPB) zaprezentowała behawioralne ujęcie muzykoterapii, Kornela Grzegorzczak-Dłuciak (Polskie Stowarzyszenie Terapii Behawioralnej) przedstawiła teo-

Introduction

The Polish Society for Behavioral Psychology was established in 2002. Its basic statutory aim is to develop and promote psychological knowledge with particular consideration of behavioral analysis as a science about behavior. This object is realized, among others, by the organization of annual scientific symposiums. These conferences constitute forum for the presentation of research results, academic issues, professional experiences and behavioral psychology applications. Symposiums also provide the opportunity to present the specificity of behavioral psychology against a background of other psychological conceptions. The 5th Jubilee Scientific Symposium of the Polish Institute of Behavioral Psychology is an occasion for summing up conferences which were organized so far. Scientific symposiums of the PSBP have been taking place since 2005, always in Krakow, always with the beginning of spring, on the occasion of the following anniversaries of Burrhus F. Skinner's birthday falling on the 20th of March.

The first Symposium took place on the 18th of March 2005. The inaugural speech, dedicated to B.F. Skinner, was delivered by Professor Jerzy Siuta from the Department of Behavioral Psychology of the Jagiellonian Psychology Institute. He was also fulfilling the function of symposium's tutor. Four speeches were given by the representatives of behavioral psychology in Cracow. Przemysław Bąbel (Department of Behavioral Psychology JU, PSBP) talked about health and illness in the light of classic conditioning, Anna M. Ziółkowska (PSBP) presented the behavioral grasp of music therapy, Kornela Grzegorzczak-Dłuciak (Polish Behavioral Therapy Association) introduced the theory and practice of autistic

II Sympozjum Naukowe PTPB / 2nd Scientific Symposium of PSBPIII Sympozjum Naukowe PTPB / 3rd Scientific Symposium of PSBP

rię i praktykę modyfikacji zachowań dzieci z autyzmem, a Sławomir Trusz (Instytut Pedagogiki UJ, PTPB) mówił o behawioryzmie w pedagogice i praktyce edukacyjnej.

Drugie Sympozjum odbyło się dokładnie w 102 rocznicę urodzin B.F. Skinnera, 20 marca 2006 r. i miało już charakter ogólnopolski. W czterech sesjach tematycznych wysłuchaliśmy 16 referatów, wygłoszonych zarówno przez badaczy, jak i praktyków psychologii behawioralnej z różnych ośrodków w kraju. Sympozjum zakończyła dyskusja dotycząca programu szkolenia terapeutów behawioralnych. Szczegółowe sprawozdanie z Sympozjum, autorstwa Elżbiety Bajcar, ukazało się w *Rocznikach Psychologicznych* (2007, tom 10, nr 1, s. 208-211). Warto jednocześnie podkreślić, że trzy referaty wygłoszone na II Sympozjum zostały opublikowane w periodyku Polskiego Stowarzyszenia Terapii Behawioralnej *Krok za krokiem* (nr 2 z 2006 r.).

Trzecie Sympozjum było już dwudniowe i odbyło się w dniach 17-18 marca 2007 r. Wykład inauguracyjny na temat behawioralnej perspektywy dokonywania wyboru przez zwierzęta i ludzi wygłosił prof. Paweł Ostaszewski (UW, Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej). Wysłuchaliśmy także wykładu plenarnego dr. hab. Krzysztofa Krzyżewskiego (UJ), który przekonywał o bezdyskusyjności pożytków płynących z czytania Skinnera. Na III Sympozjum składało się ponadto 28 referatów w ośmiu sesjach tematycznych, dwa warsztaty oraz dyskusja panelowa *Dziś i jutro polskich organizacji behawioralnych*, w której udział wzięli przedstawiciele wszystkich polskich organizacji behawioralnych. Szczegółowe sprawozdanie z III Sympozjum, przygotowane przez Annę

children behavior modification, Sławomir Trusz (Pedagogy Department of Jagiellonian University, PSBP) talked about behaviorism in pedagogy and educational practice.

*The second Symposium went national and took place exactly on the occasion of the 102nd anniversary of B.F. Skinner's birthday, on the 20th of March 2006. In four thematic sessions, both researchers and behavioral psychology practitioners from different centers from all around the country delivered 16 speeches. The Symposium ended with the discussion about the training program for behavioral therapists. A detailed report on the Symposium, written by Elżbieta Bajcar, was published in *Roczniki Psychologiczne* (2007, volume 10, no 1, pp. 208-211). It is worth mentioning that three of the speeches delivered during the II Symposium were published in the periodical of the Polish Behavioral Therapy Association *Step by Step* (2, 2006).*

*The third Symposium lasted two days and took place on the 17th and 18th of March, 2007. The inaugural speech about the behavioral perspective on making choices by animals and humans was delivered by Professor Paweł Ostaszewski (University of Warsaw, Polish Association for Behavior Analysis). There was also a speech of Ph.D. Krzysztof Krzyżewski (JU), who was convincing that the benefit of reading Skinner is undisputed. The 3rd Symposium consisted of 28 lectures given in 8 thematic sessions, 2 workshops and a panel discussion The present and the future of Polish behavioral associations, in which all of the representatives of Polish behavioral associations took part. A detailed report on the Symposium, written by Anna M. Ziółkowska, was published in *Psychologia Rozwojowa* (2008, volume 13, no 1, pp. 117-120).*

IV Sympozjum Naukowe PTPB / 4th Scientific Symposium of PSBPIV Sympozjum Naukowe PTPB / 4th Scientific Symposium of PSBP

M. Ziółkowską, ukazało się w Psychologii Rozwojowej (2008, tom 13, nr 1, s. 117-120).

W ubiegłym roku, w dniach 5-6 kwietnia 2008 r., spotkaliśmy się na IV Sympozjum. Jego temat Psychologia behawioralna i psychologia poznawcza: możliwości i ograniczenia, inspirowany artykułem B.F. Skinnera Cognitive science and behaviourism, zachęcał do odpowiedzi na pytanie, czy nadal istnieje zasadniczy rozdzźwięk między psychologią, jak widzi ją behaviorysta a jej poznawczym ujęciem. Okazją do jej udzielenia były cztery wykłady plenarne, 24 referaty w siedmiu sesjach tematycznych, oraz towarzyszące im dyskusje. Wykłady plenarne wygłosili: prof. Paweł Ostaszewski (UW, SWPS, Jak zdjęcie i film – wyjaśnienia poznawcze i behawioralne we współczesnej psychologii), prof. Krzysztof Krzyżewski (UJ, UKSW, O stałej atrakcyjności propozycji nie wyjaśniać!), dr Romuald Polczyk (UJ, Psychologia behawioralna i poznawcza czy psychologia warunkowania i procesów poznawczych? W stronę psychologii zintegrowanej) oraz dr Marcin Szczerbiński (University of Sheffield, Co naprawdę pomaga dzieciom z trudnościami w czytaniu?). Szczegółowe sprawozdanie z IV Sympozjum, autorstwa Elżbiety Bajcar, ukazało się w Przeglądzie Psychologicznym (2008, tom 51, nr 3, s. 396-400). Reprinty wszystkich trzech sprawozdań zamieszczone są w aneksie.

Sympozja naukowe PTPB na stałe weszły do kalendarza ogólnopolskich imprez ważnych nie tylko dla środowiska analityków zachowania. O rosnącym zainteresowaniu sympozjami świadczy nie tylko zwiększająca się z roku na rok liczba wystąpień, ale także rosnąca liczba słuchaczy. Poza niewątpliwym walorem naukowym, sympozja są okazją do spotkania, dyskusji i wymiany doświadczeń dla całego polskiego środowiska badaczy i

Last year, on the 5th and 6th of April 2008, the 4th Symposium was held. Its topic, Behavioral and Cognitive Psychology: Possibilities and Limits, inspired by Skinner's article Cognitive Science and Behaviourism, was encouraging to answer the question whether there is still an essential dissonance between psychology, as seen by a behaviorist and its cognitive grasp. Four plenary speeches, 24 lectures during 7 thematic sessions and accompanying discussions were an occasion to answer this question. The plenary speeches were delivered by: Professor Paweł Ostaszewski (UW, PABA, Like a Photograph and a Film – cognitive and behavioral explanations in modern psychology), Professor Krzysztof Krzyżewski (JU, CSWU, About a Constant Attractiveness of the Proposition: Do not explain!), Romuald Polczyk, Ph.D (JU, Behavioral and Cognitive Psychology or Conditioning and Cognitive Processes Psychology? Towards Integrated Psychology), and Marcin Szczerbiński, PhD (University of Sheffield, What Provides a Real Help for Children with Reading Problems?). A detailed report on the Symposium, written by Elżbieta Bajcar, was published in Przegląd Psychologiczny (2008, volume 51, no 3, pp. 396-400). The reprints of all of the reports on the Symposiums are available in the appendix.

The scientific symposiums of the Polish Society for Behavioral Psychology became a solid part of an annual schedule of events, important not only to the circle of behavior analytics. The rising interest in the symposiums can be measured not only by the higher number of speeches given every year, but also by constantly increasing number of listeners. Apart from the obvious scientific value, symposiums make an occasion for meetings, discussions and exchange of experiences for the entire Polish circle of researchers and practitioners oriented towards behaviorism.

praktyków zorientowanych behawioralnie. Co roku do Krakowa przybywają reprezentanci wszystkich polskich ośrodków akademickich i terapeutycznych, w których uprawiana jest analiza zachowania, a także przedstawiciele wszystkich krajowych organizacji, zrzeszających analityków zachowania.

Pierwsze dwa sympozja naukowe PTPB odbywały się w salach Instytutu Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od III Sympozjum co roku zmieniamy miejsce obrad, wybierając najciekawsze, najbardziej reprezentacyjne, historyczne sale Krakowa. Trzecie Sympozjum odbywało się w XIV-wiecznym Domu „Pod Gruszką” przy krakowskim Rynku. Obradowaliśmy w sali Fontany - zabytku klasy zerowej, uznawanym za najpiękniejszą salę w Polsce. To w niej, zgodnie z legendą, królowa Jadwiga ukrywała księcia Wilhelma, a Królowa Marysienka spotykała się z królem Janem III Sobieskim. Czwarte Sympozjum odbywało się w najstarszym budynku uniwersyteckim w Polsce – Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego historia sięga roku 1400. Obradowaliśmy równolegle w dwóch salach: im. M. Bobrzyńskiego i Kazimierza Wielkiego, a bankiet odbył się w samym sercu Collegium Maius – Stubie Communis, wchodzącej w skład Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Piąte Sympozjum odbywa się także w miejscu szczególnym – Auli Collegium Novum, reprezentacyjnego budynku Uniwersytetu Jagiellońskiego, otwartego w 1887 roku. To tu odbywają się najważniejsze uroczystości uniwersyteckie – inauguracje roku akademickiego, wręczania doktoratów honoris causa, promocje doktorskie i habilitacyjne. Na ścianach wiszą portrety fundatorów Uniwersytetu, rektorów, najwybitniejszych profesorów i absolwentów,

Each year Krakow hosts the representatives of all Polish academic and therapeutic centers, in which behavior analysis is practiced, and also the representatives of all national associations of behavior analyticians.

First two scientific symposiums of the Polish Society for Behavioral Psychology were taking place in the rooms of the Institute of Psychology of Jagiellonian University. From the 3rd Symposium on the place of the sessions changes every year, for the most interesting, most presentable, historic rooms of Krakow. The third symposium was held in a house named „Pod Gruszką”, which dates back to the 19th century and is located near to the main square in Krakow. We held the debate in the „Fountain” chamber, which itself is the highest class monument, considered by many to be the most beautiful chamber in Poland. As a legend says, Polish queen Jadwiga hid Prince Wilhelm in this chamber, and queen Marysienka used to meet King John III Sobieski there. The fourth symposium was held in the oldest university building in Poland: Collegium Maius of the Jagiellonian University, which dates back to 1400. We debated in two chambers at the same time: in the M. Bobrzyński Chamber and in the Casimir III The Great Chamber, and the banquet was held in the very heart of Collegium Maius, namely in tuba Communis, which comprises the Museum of the Jagiellonian University.

The 5th Symposium is also held in a special place – in the Assembly Hall of Collegium Novum, the representative building of the Jagiellonian University, opened in 1887. This is the place where all the important university ceremonies are organized – academic year openings, honoris causa ceremonies, PhD and habilitation promotions. The walls of the hall are decorated with the portraits of the Univer-

w tym słynny obraz Jana Matejki, przedstawiający Mikołaja Kopernika podczas badań nieba.

Tegoroczne, V Sympozjum pomyślane jest jako kontynuacja i rozwinięcie tematu ubiegłorocznej konferencji. Mamy nadzieję, że zarówno dziewięć wykładów plenarnych, jak i 21 referatów będą okazją nie tylko do zaprezentowania najnowszych osiągnięć psychologii behawioralnej, ale także pozwolą ukazać specyfikę psychologii behawioralnej na tle innych koncepcji psychologicznych, w tym przede wszystkim – psychologii poznawczej. Temu ostatniemu celowi służyć będą przede wszystkim wykłady plenarne, które wygłoszą najwybitniejsi polscy psychologowie, reprezentujący różne dziedziny psychologii.

Obrady rozpoczynamy dokładnie w dniu 105 rocznicy urodzin B.F. Skinnera. Jubileuszowy charakter V Sympozjum podkreślić pragniemy projekcją wystąpienia samego Skinnera, wygłoszonego w Bostonie dnia 10 sierpnia 1990 r. na inauguracji dorocznej konwencji Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego. Było to ostatnie publiczne wystąpienie Skinnera. Wkrótce po nim, 18 sierpnia 1990 r. twórca eksperymentalnej analizy zachowania zmarł.

W imieniu organizatorów V Jubileuszowego Sympozjum Naukowego PTPB pragnę zaprosić Państwa do dyskusji nad poruszanymi w wykładach i referatach problemami, życząc jednocześnie wielu pozytywnych doznań – zarówno intelektualnych, jak i towarzyskich.

Przewodniczący V Sympozjum
Naukowego PTPB
dr Przemysław Bąbel

sity benefactors, rectors, the most eminent professors and graduates, among them the famous painting by Jan Matejko picturing Nicolas Copernicus during his study of the sky.

This year's 5th Symposium carries on and develops the topic from the last year's conference. We hope that nine plenary speeches, as well as 21 lectures will be an occasion not only to present the latest achievements of behavioral psychology, but will also allow to show the specific character of the behavioral psychology against a background of other psychological conceptions, the cognitive psychology above all. The plenary speeches aimed especially at the implementation of the latter objective, will be given by the most distinguished Polish psychologists, representing various fields of psychology.

We will start our debate exactly on B. F. Skinner's 105th birth anniversary. It is our wish to emphasize the jubilee character of the 5th Symposium by screening a recording of the speech given by Skinner himself in Boston, on August 10th, 1990, on the inauguration of American Psychological Association Annual Convention. It was the last speech he ever gave. The author of the experimental behavior analysis died soon after, on August 18th, 1990.

On behalf of the organizers of the 5th Jubilee Scientific Symposium of PSPB I would like to invite for discussion on the issues raised during the lectures and speeches. In the same time I wish everybody many positive experiences – both intellectual and social.

President of the 5th Scientific
Symposium of PSPB

Przemysław Bąbel, PhD

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej
zaprasza do udziału w

I SYMPOZJUM NAUKOWYM
POLSKIEGO TOWARZYSTWA PSYCHOLOGII BEHAWIORALNEJ
organizowanym z okazji 100 rocznicy urodzin Barbary F. Skinnera
w dniach 13-15 marca 2007 r.
w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego przy ul. Mickiewicza 3, sala 201

PROGRAM

14.00 – 15.00 Otwarcie sympozjum

Wykład inauguracyjny
B.F. Skinner
Instytut Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego

15.30 – 17.30 Rezerwacja

Wykłady i wykazy referatów w dniach 14-15 marca 2007 r.
Instytut Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego
ul. Mickiewicza 3, sala 201

polskie towarzystwo psycholog

ptpb

organizowanym w dniach 13-15
w Instytucie Psychologii Uni

8:30 – 10:00
Dziękuję wam za I Sympozjum Naukowe
Polskiego Towarzystwa Psychologii
Behawioralnej

9:00 – 10:00
Psychologia behawioralna: zagadnienia
teoretyczne
Przewodzący: mgr Anna Zolowska

10:00 – 10:20
Behawiorizm czy psychologia uczenia
i warunkowania? „Znaczący” i „nie” w
psychologii
Romana Polczyka
Instytut Psychologii UI

10:20 – 10:40
Mechanizm efektywności i powolny
Przemysław Bąbel
Instytut Psychologii UI, Polska Towarzystwa
Psychologii Behawioralnej

10:40 – 11:20
Od czego zależy zachowanie – reakcja
na niekorzystny warunkunek?
Wojciech Szulc
Instytut Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego

14:30 – 15:30
Jakość w psychologii
Katarzyna Głuchowska
Instytut Psychologii UI

15:30 – 16:30
Stankiewicz
Wojciech Szulc
Instytut Psychologii UI

16:30 – 17:30
Stankiewicz
Wojciech Szulc
Instytut Psychologii UI

17:30 – 18:30
Stankiewicz
Wojciech Szulc
Instytut Psychologii UI

18:30 – 19:30
Stankiewicz
Wojciech Szulc
Instytut Psychologii UI

19:30 – 20:30
Stankiewicz
Wojciech Szulc
Instytut Psychologii UI

20:30 – 21:30
Stankiewicz
Wojciech Szulc
Instytut Psychologii UI

polskie towarzystwo psycholo

ptpb polskie towarzystwo
psychologii behawioralnej

Z okazji 100 rocznicy urodzin Barbary F. Skinnera
w dniach 13-15 marca 2007 r. w Krakowie odbędzie się

III SYMPOZJUM NAUKOWE
polskiego towarzystwa psychologii behawioralnej

W programie Sympozjum znalazła się 30 wykładów, referatów, warsztatów i dyskusji, które poprowadzą 45 przedstawicieli
psychologii behawioralnej, reprezentujących instytucje polskie, organizacje behawioralne oraz najróżniejsze środowiska akademickie
i terapeutyczne. Po zakończeniu pierwszego dnia Sympozjum (17 marca 2007 r.) odbędzie się bankiet (w cenie opłaty konferencyjnej).

Opłata za udział w Sympozjum wynosi 100 zł (100 zł dla członków PTPB).
Przebieg i opłaty na konto PTPB nr 88 1030 2892 0000 5002 0161 8770
najpóźniej do dnia 15 marca 2007 r.

Program Sympozjum i szczegółowe informacje znaleźć można na stronie www.ptpb.pl.
Zgłoszenia udziału w Sympozjum prosimy przesyłać pod adres: info@ptpb.pl.

Przewodzący III Sympozjum Naukowego PTPB
dr Przemysław Bąbel

Komitet Naukowy:
Prof. UJ dr hab. Jerry Sztetle - Przewodzący
Prof. UW dr hab. Paweł Ostaszewski
dr hab. Krzysztof Kroyzewski
dr Romuald Polczyk
dr Przemysław Bąbel

...ologii behawioralnej

zagrowa.pl

**II SYMPOZJUM
NAUKOWE
POLSKIEGO
TOWARZYSTWA
PSYCHOLOGII
BEHAVIORALNEJ**

z okazji 100 rocznicy urodzin Barbary F. Skinnera
25 marca 2008 r.
Katedra Psychologii i Kliniki
ul. Miodowa 5, sala 226

12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

ptpb polskie towarzystwo
psychologii behawioralnej

z okazji 100 rocznicy urodzin Barbary F. Skinnera zaprasza na

**V SYMPOZJUM
NAUKOWE**

20-21 marca 2008 r.
Kraków, Aula Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego

Wykłady plenarne: wppt.pb.pl prof. Jani Chmielak-Czajka

ptpb IV Sympozjum Naukowe
Polskiego Towarzystwa
Psychologii Behawioralnej

**Psychologia behawioralna
i psychologia poznawcza:
możliwości i ograniczenia**

Kraków, Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego
5-6 kwietnia 2008 r.

Tematyka Sympozjum będzie się koncentrowała wokół następujących zagadnień:

- psychologia behawioralna i poznawcza - alternatywne wyjaśnienia podobnych problemów psychologicznych
- porównanie ujęć zachowania
- próby porównania z perspektywy analizy behawioralnej
- stosowana psychologia (pedagogika i rehabilitacja) i behawioralna
- terapia behawioralna i terapia poznawcza
- zastosowania teoretyczno i praktyczne (poznawczy i behawioralny)
- zastosowanie psychologii behawioralnej i poznawczej w edukacji

Zapraszamy do zgłaszania propozycji referatów (temat i streszczenie w języku polskim) do 31 stycznia 2008 r. i do adres: wppt@ptpb.pl
Formularz zgłoszeniowy dostępny jest na stronie wppt.pb.pl

Opłata za udział w Sympozjum wynosi:

- do 31 stycznia 2008 r. - 170 zł
- dla członków PTPB (dotychczasowa L1 120 zł)
- do 15 marca 2008 r. - 250 zł
- w czasie Sympozjum - 300 zł

Przebieg i koszty udziału w PTPB w 90 1000 2000 3000 4000 5000 6000 zł

Po zakończeniu plenarnej części Sympozjum (5 kwietnia 2008 r.) zapraszamy wszystkich uczestników uczestniczących do Stowarzyszenia Collegium Maius UM na urlopikę kwietniową (za cenę opłaty kwartalnej).

Organizatorzy:
IV Sympozjum Naukowe PTPB
i Pracownia Egipska

Koordynatorzy:
prof. dr hab. Jani Chmielak-Czajka (PTPB),
prof. dr hab. Maria Katarzyna Szulca (UM)
prof. dr hab. Andrzej Kijowski (UM),
prof. dr hab. Paweł Ogiński (UM)

prof. dr hab. Wiesław Szulca (UM),
dr hab. Andrzej Kijowski (UM),
dr hab. Tomasz Piskulski (UM),
dr Marek Szafranowski (UM),
dr Marek Szafranowski (UM),
dr Marek Szafranowski (UM)

Konferencje Organizatorzy:
prof. dr hab. Andrzej Kijowski (UM),
prof. dr hab. Andrzej Kijowski (UM),
prof. dr hab. Andrzej Kijowski (UM),
prof. dr hab. Andrzej Kijowski (UM)

ptpt

Charaktery

Towarzystwo Doktorantów
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Program

Program V Sympozjum Naukowego Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej
Aula Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego
Kraków, 20 – 21 marca 2009 r.

Piątek, 20 marca 2009 r.

Uroczyste otwarcie V Sympozjum Naukowego PTPB

Prowadzenie: dr Przemysław Bąbel

10:00 – 10:15

Wprowadzenie

10:15 – 10:35

Burrhus F. Skinner

Keynote address (10 sierpnia 1990 r.)

Wykład inauguracyjny

10:35 – 11:10

Prof. dr hab. Edward Nęcka

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

Samokontrola, jak ją widzi kognitywista

Wykład plenarny

11:10 – 11:45

Prof. dr hab. Paweł Ostaszewski

Uniwersytet Warszawski, Wydział Psychologii

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie

Skinner i co dalej?

11:45 – 12:05 – przerwa kawowa

Sesja I: Z historii psychologii behawioralnej

Prowadzenie: prof. dr hab. Paweł Ostaszewski

Wykład plenarny

12:05 – 12:40

Dr hab. Krzysztof Krzyżewski, prof. UKSW

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

Od behavioru do behaviora?

Referaty

12:40 – 12:55

Anna M. Ziółkowska

Uniwersytet Jagielloński, Zakład Psychologii Behawioralnej

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Skinnera refleksje na temat zagrożeń świata

12:55 – 13:10

Magdalena Świeżaczyńska

Uniwersytet Warszawski, Wydział Psychologii

Czy Dennettowi udało się zdemaskować Skinnera?

13:10 – 13:25

Dominika Czajak

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Czego (nie?) wiemy o I. P. Pawłowie?

13:25 - 14:40 – przerwa obiadowa

Sesja II: Jedno zachowanie – różne punkty widzenia

Prowadzenie: prof. dr hab. Edward Nęcka

Wykład plenarny

14:40 – 15:15

Dr hab. Romuald Polczyk

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

*Sugestialność interogatywna – podejście behawioralne***Referaty**

15:15 – 15:30

Przemysław Bąbel

Uniwersytet Jagielloński, Zakład Psychologii Behawioralnej

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

*Udział procesów poznawczych w warunkowaniu klasycznym i instrumentalnym.**Od herezji do dogmatu i... z powrotem?*

15:30 – 15:45

Sławomir Trusz

Uniwersytet Pedagogiczny, Instytut Nauk o Wychowaniu

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Rola nagród i kar w powstawaniu efektu oczekiwań nauczyciela

15:45 – 16:00

Arkadiusz Białek

Uniwersytet Jagielloński, Zakład Psychologii Rozwojowej i Wychowawczej im. S. Szumana
Czy szympansy podejmują cudzą perspektywę?

16:00 – 16:15

Łukasz Paw

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych
Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej
Czy gołąb doświadcza dysonansu poznawczego?
Trudności wyjaśniania niektórych zachowań u zwierząt

16:15 – 16:30

Krzysztof Cipora

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii
Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej
Elementy procesów warunkowania w technikach NLP

16:30 – 16:50 – przerwa kawowa

Wykłady plenarne

Prowadzenie: dr hab. Krzysztof Krzyżewski, prof. UKSW

16:50 – 17:25

Prof. dr hab. Piotr Oleś

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie
Kilka uwag o behawiorystycznych inspiracjach w teorii osobowości

17:25 – 18:00

Prof. dr hab. Wojciech Pisula

Polska Akademia Nauk, Instytut Psychologii
Nagradzająca funkcja nowości

19.00 – bankiet

SOBOTA, 21 MARCA 2009 R.

Sesja III: Skuteczność terapii behawioralnej

Prowadzenie: prof. dr hab. Maria Kielar-Turska

Wykład plenarny

9:00 – 9:35

Prof. dr hab. Czesław Czabała

Akademia Pedagogiki Specjalnej, Instytut Psychologii Stosowanej

Skuteczność leczenia terapią behawioralną

Referaty

9:35 – 9:50

Rafał Kawa

Uniwersytet Warszawski, Wydział Psychologii

Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku

Obecność nauki i pseudonauki w terapiach dla dzieci z autyzmem:

przeгляд wyników badań nad skutecznością powszechnie stosowanych oddziaływań

9:50 – 10:05

Monika Suchowierska

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie

Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku

Obecność nauki i pseudonauki w terapiach dla dzieci z autyzmem:

zalecenia dla rodziców i profesjonalistów

10:05 – 10:20

Alina Sylka, Monika Zielińska

Uniwersytet Gdański, Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych

Terapia zachowań werbalnych w leczeniu zaburzeń ekspresji słownej

10:20 – 10:35

Katarzyna Kasprzyk, Joanna Wachel

Filia nr 1 Szkoły Podstawowej nr 6 w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 4
w Krakowie

Badanie efektywnego sposobu uczenia dzieci z autyzmem

10:35 – 11:00 – przerwa kawowa

Sesja IV: Możliwości terapii behawioralnej

Prowadzenie: prof. dr hab. Czesław Czabała

Wykład plenarny

11:00 – 11:35

Prof. dr hab. Maria Kielar-Turska

Uniwersytet Jagielloński, Zakład Psychologii Rozwojowej i Wychowawczej im. S. Szumana

Orientacja dorosłych w rozwoju dziecka: strategie komunikacyjne rodziców w interakcji z dzieckiem

Referaty

11:35 – 11:50

Monika Szmidt, Monika Zielińska

Uniwersytet Gdański, Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych

Przypadek Kasi Ch., czyli etyka w pracy terapeuty behawioralnego

11:50 – 12:05

Aneta Bagińska, Monika Zielińska

Uniwersytet Gdański, Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych

Mutyzm wybiórczy – diagnoza i terapia

12:05- 12:20

Joanna Jaworska, Anna Lubomirska, Ewa Włodarska

Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka

Plany aktywności jako efektywna metoda uczenia dzieci z autyzmem

12:20 – 12:35

Anna Rejek

Przedszkole Integracyjne nr 247 w Warszawie

Wywoływanie mowy u dzieci z autyzmem.

Łączenie terapii behawioralnej z terapią przez zabawę

12:35 - 14:00 – przerwa obiadowa

Sesja V: Zastosowania psychologii behawioralnej

Prowadzenie: dr hab. Agnieszka Niedźwieńska

Wykład plenarny

14:00 – 14:35

Dr hab. Ewa Czerniawska, prof. UW

Uniwersytet Warszawski, Wydział Psychologii

Funkcje węchowe człowieka. Czy są warte zainteresowania?

Referaty

14:35 – 14:50

Małgorzata Siekańska

Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie

Wspieranie czy wywieranie presji? zachowania rodziców wobec dzieci uprawiających sport wyczynowo

14:50 – 15:05

Beata Wasylewicz

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

Zastosowanie terapii EEG biofeedback w leczeniu ADHD

15:05 – 15:20

Aleksandra Gronostaj

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

Interwencyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza dla dziewcząt

Zastosowanie technik behawioralnych w pracy personelu placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego

15:20 – 15:35

Alicja Leszczyńska

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

Zastosowanie prawa dopasowania w edukacji

15:35 – 15:50

Karol Wolski

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

Co daje skrzyżowanie komputera z budzikiem? Psychologia poznawczo – behawioralna jako nauka o projektowaniu przedmiotów codziennego użytku

15:50 – 16:00

Uroczyste zakończenie V Sympozjum Naukowego PTPB

Program

Program of 5th Scientific Symposium of Polish Society for Behavioral Psychology
Jagiellonian University, Collegium Novum
Cracow, March 20-21, 2009

Friday, March 20

Opening of the 5th Scientific Symposium of PSBP

Chairperson: Przemysław Bąbel, PhD

10:00 – 10:15

Opening remarks

10:15 – 10:35

Burrhus F. Skinner

Keynote address (10 August 1990)

Inauguration Lecture

10:35 – 11:10

Prof. Edward Nęcka, PhD

Jagiellonian University, Institute of Psychology

Self-control as the cognitivist views it

Plenary Lecture

11:10 – 11:45

Prof. Paweł Ostaszewski, PhD

Warsaw University, Department of Psychology

Warsaw School of Social Sciences and Humanities

Skinner, and what's next?

11:45 – 12:05 – coffee break

Session I: From the history of behavioral psychology

Chairperson: Prof. Paweł Ostaszewski, PhD

Plenary Lecture

12:05 – 12:40

Prof. Krzysztof Krzyżewski, PhD

Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw

Jagiellonian University, Institute of Psychology

From behavior to behavior?

Presentations

12:40 – 12:55

Anna M. Ziółkowska

Jagiellonian University, Department of Behavioral Psychology

Polish Society for Behavioral Psychology

Skinner's reflections on the threats to the world

12:55 – 13:10

Magdalena Świeżaczyńska

University of Warsaw, Department of Psychology

Did Dennett succeed in unmasking Skinner?

13:10 – 13:25

Dominika Czajak

Jagiellonian University, Institute of Psychology

Polish Society for Behavioral Psychology

What we (don't?) know about I.P. Pavlov?

13:25 - 14:40 – lunch break

Session II: One behavior – various viewpoints

Chairperson: Prof. Edward Nęcka, PhD

Plenary Lecture

14:40 – 15:15

Romuald Polczyk, PhD

Jagiellonian University, Institute of Psychology

*Interrogative suggestibility – a behaviouristic approach***Presentations**

15:15 – 15:30

Przemysław Bąbel

Jagiellonian University, Department of Behavioral Psychology

Polish Society for Behavioral Psychology

*Cognitive processes in classical and instrumental conditioning.**From heresy to dogma and... back?*

15:30 – 15:45

Sławomir Trusz

Pedagogical University of Cracow, Institute of Education Science

Polish Society for Behavioral Psychology

Role of reward and punishment in the formation of teacher expectation effect

15:45 – 16:00

Arkadiusz Białek

Jagiellonian University, S. Szuman's Department of Developmental and Educational Psychology
Do chimpanzees have perspective-taking abilities?

16:00 – 16:15

Łukasz Paw

Jagiellonian University, Institute of Political Studies and International Relations
Polish Society for Behavioral Psychology
Does pigeon experience a cognitive dissonance?
Difficulties in explaining some animal behaviors

16:15 – 16:30

Krzysztof Cipora

Jagiellonian University, Institute of Psychology
Polish Society for Behavioral Psychology
Elements of conditioning in NLP techniques

16:30 – 16:50 – coffee break

Plenary Lectures

Chairperson: Prof. Krzysztof Krzyżewski, PhD

16:50 – 17:25

Prof. Piotr Oleś, PhD

The John Paul II Catholic University of Lublin
Warsaw School of Social Sciences and Humanities
Some remarks about the behavioral inspirations in the theory of personality

17:25 – 18:00

Prof. Wojciech Pisula, PhD

Polish Academy of Sciences, Institute of Psychology
Rewarding value of novelty

19.00 – banquet

Saturday, March 21**Session III: The effectiveness of behavioral therapy**

Chairperson: Prof. Maria Kielar-Turska, PhD

Plenary Lecture

9:00 – 9:35

Prof. Czesław Czabała, PhD

Academy of Special Education, Institute of Applied Psychology

The effectiveness of behavior therapy

Presentations

9:35 – 9:50

Rafał Kawa

University of Warsaw, Department of Psychology

Step by Step Center for Early Intervention

Science and pseudoscience in therapies for children with autism:

A review of results on the effectiveness of commonly used approaches

9:50 – 10:05

Monika Suchowierska

Warsaw School of Social Sciences and Humanities

Step by Step Center for Early Intervention

The presence of science and pseudoscience in therapies for children with autism:

Recommendations for parents and professionals

10:05 – 10:20

Alina Sylka, Monika Zielińska

University of Gdańsk, Center for Diagnosis and Therapy of Developmental Disorders

Verbal behavior therapy in the treatment of specific language impairment

10:20 – 10:35

Katarzyna Kasprzyk, Joanna Wachel

1st Branch of the 6th Primary School of the 4th Special School-Educational Centre in Cracow

Research on an effective way of teaching autistic children

10:35 – 11:00 – coffee break

Session IV: Possibilities of behavioral therapy

Chairperson: Prof. Czesław Czabała, PhD

Plenary Lecture

11:00 – 11:35

Prof. Maria Kielar-Turska, PhD habilitated

Jagiellonian University, S. Szuman's Department of Developmental and Educational Psychology

Parents' understanding of child's development:

Communication strategies in interactions with children

Presentations

11:35 – 11:50

Aneta Bagińska, Monika Zielińska

University of Gdańsk, Center for Diagnosis and Therapy of Developmental Disorders

Selective mutism – diagnosis and therapy

11:50 – 12:05

Monika Szmidt, Monika Zielińska

University of Gdańsk, Center for Diagnosis and Therapy of Developmental Disorders

The case of Kasia Ch. – ethics in the work of a behavioural therapist

12:05 – 12:20

Joanna Jaworska, Anna Lubomirska, Ewa Włodarska

Institute for Child Development

Activity schedules as the effective teaching method for children with autism

12:20 – 12:35

Anna Rejek

Integrative Kindergarten No 247 in Warsaw

Eliciting speech from autistic children. Combining behavioral therapy with play therapy

12:35 – 14:00 – lunch break

Session V: Application of behavioral psychology

Chairperson: Agnieszka Niedźwieńska, PhD

Plenary Lecture

14:00 – 14:35

Prof. Ewa Czerniawska, PhD

University of Warsaw, Department of Psychology

Human olfactory functions. Are they worth taking an interest?

Presentations

14:35 – 14:50

Małgorzata Siekańska

University School of Physical Education in Cracow

Support of pressure? Parents' behavior towards children who practice sport professionally

14:50 – 15:05

Beata Wasylewicz

Jagiellonian University, Institute of Psychology

EEG biofeedback in the treatment of ADHD

15:05– 15:20

Aleksandra Gronostaj

Jagiellonian University, Institute of Psychology.

Intervention Centre for Care and Education in Cracow

Using behavioral techniques in The Intervention Centre for Care and Education in Cracow

15:20 – 15:35

Alicja Leszczyńska

Jagiellonian University, Institute of Psychology

Application of the Matching Law in Education

15:35 – 15:50

Karol Wolski

Jagiellonian University, Institute of Psychology

*What comes out of the combination of the computer and the electronic alarm clock?**Cognitive behavioral psychology as a science of the design of everyday things*

15:50 – 16:00

Closing remarks

Streszczenia wykładów plenarnych

Prof. dr hab.

CZESŁAW CZABAŁA

Akademia Pedagogiki Specjalnej,
Instytut Psychologii Stosowanej

Skuteczność leczenia terapią behawioralną

Wyniki badań nad skutecznością psychoterapii potwierdzają, że efektywność różnych metod psychoterapii jest podobna. Sformułowano zatem pytanie „jaka psychoterapia dla kogo?“, wychodząc z założenia, że skuteczność określonych metod psychoterapii zależy od ich adekwatnego doboru do leczenia zróżnicowanych zaburzeń zdrowia psychicznego. W referacie przedstawione zostaną wyniki najważniejszych badań empirycznych, które potwierdzają użyteczność stosowania terapii behawioralnej w leczeniu takich zaburzeń jak: napadowe zaburzenia lękowe, fobia społeczna, zaburzenia lęku uogólnionego, uzależnień i niektórych zaburzeń zachowania.

Dr hab.

EWA CZERNIAWSKA, prof. UW

Uniwersytet Warszawski,
Wydział Psychologii

Funkcje węchowe człowieka. Czy są warte zainteresowania?

Funkcje węchowe człowieka przez długi czas nie cieszyły się zainteresowaniem psychologów, gdyż sądzono, że mają dla niego małe znaczenie. Nowsze dane wskazują, że taki pogląd jest nieuzasadniony. Prezentację rozpo-

Abstracts of plenary lectures

Academy of Special Education,
Institute of Applied Psychology

The effectiveness of behavior therapy

The results of the research on the effectiveness of psychotherapy confirm that the efficacy of different kinds of psychotherapy is similar. The question “what psychotherapy for whom?” was raised, based on an assumption that efficacy of specific methods of psychotherapy depends on their adequate selection, according to various mental health disorders. The author will present the results of the most important empirical findings, which confirm the usefulness of the behavior therapy in treatment of mental disorders, such as: panic disorders, social phobias, generalized anxiety disorder, addictions and some conduct disorders.

University of Warsaw,
Department of Psychology

Human olfactory functions. Are they worth taking an interest?

Human olfactory functions did not capture psychologists' interest for a long time, since they were believed to be of minor importance for a man. Recent data indicate that this notion is unjustified. The paper starts with information

czynna przegląd informacji na temat wpływu zapachów na funkcjonowanie człowieka, w tym na emocje. Następnie omawiane są dane dotyczące charakterystyki pamięci węchowej, na tle innych rodzajów pamięci. Przedstawione są także dane na temat efektu Prousta, czyli przywoływania wspomnień autobiograficznych przez zapachy. W dalszej części zawarte zostały dane na temat zastosowania zapachów w marketingu. W ostatniej części wskazano na znaczenie diagnozy funkcji węchowych w przypadku różnych schorzeń somatycznych i psychicznych.

Prof. dr hab.

MARIA KIELAR-TURSKA

Uniwersytet Jagielloński,
Zakład Psychologii Rozwojowej
i Wychowawczej im. S. Szumana

Orientacja dorosłych w rozwoju dziecka: strategie komunikacyjne rodziców w interakcji z dzieckiem

Prowadzone w nurcie psychologii poznawczej badania nad przekonaniem dorosłych o rozwoju dziecka (Goodnow, Colins 1990, Miller, Davis 1992, Kielar-Turska 1997) nie tylko ujawniają część potocznej wiedzy o zmianach w ontogenezie i odsłaniają rodzicielskie koncepcje wychowania dzieci, ale także pozwalają przewidywać efekty zwrotnych oddziaływań dorosłego i dziecka w codziennych interakcjach. Współczesne koncepcje rozwoju (np. Tomasello) zwracają uwagę na rolę dyskursu jako czynnika wpływającego na rozwój różnych sprawności, w tym także poznawczych i komunikacyjnych. W wymianach matka – dziecko nie tylko reakcje matki wpływają na komunikacyjny rozwój dziecka, ale także poziom rozwoju dziecka jest czynnikiem decydującym o wyborze strategii komunikacyjnych z dzieckiem.

concerning the influence of smells on human functioning, including emotions. Afterwards the author presents data concerning the characteristics of olfactory memory in relation to other kinds of memory. Later the Proust effect, i.e. evoking autobiographical memories through smells, and the issue of scents usage in marketing is presented. The last part is devoted to the importance of diagnosis of the olfactory functions in the case of different kinds of somatic diseases and mental disorders.

Jagiellonian University, S. Szuman's Department of Developmental and Educational Psychology

Parents' understanding child's development: Communication strategies in interactions with children

The research on adults' convictions about a child's development (Goodnow, Colins 1990, Miller, Davis 1992, Kielar-Turska 1997), conducted within the mainstream of cognitive psychology, do not only reveal the part of popular knowledge about the changes in ontogenesis and unfold parental conceptions upon children's upbringing, but also allow to foresee the reversible effect of parent-child interactions in everyday communication. Modern conceptions of development (e.g. Tomasello) draw attention to the role of discourse as a factor that influences the development of various agilities, including cognitive and communicational. In the mother-child exchanges, mother's responses are not the only ones which influence a child's communicational development; child's

Badania interakcji matka – małe dziecko (Lasota, Kielar-Turska 2008) wykazały, że matki dzieci prawidłowo rozwijających się językowo i komunikacyjnie stosowały istotnie częściej strategie rozwijające, rozszerzały pole uwagi dziecka, często nie włączały się w działania dziecka, pozostawiając mu swobodę. Natomiast matki dzieci wykazujących opóźniony rozwój mowy znacząco częściej stosowały strategie ograniczające, wyręczały dziecko, stosowały często kontrolę imperatywną kierując do dziecka nakazy, zakazy, polecenia oraz skupiały się na utrzymaniu uwagi dziecka na wspólnym działaniu. Uzyskane wyniki pozostają w zgodności z wynikami badań ukazujących, że poziom wczesnych zdolności skorelowany jest ze strategiami stosowanymi przez matki (Andreassen, Cote, Rahn 1998) a także, że rodzice dzieci z zaburzeniami rozwoju dostosowują swoje działania do zachowania dziecka (Pisula 2008).

Uzyskane wyniki skłaniają do przemyślenia zagadnienia współoddziaływania zachowań dorosłego i dziecka w ich codziennych interakcjach. Korygowanie i stymulowanie rozwoju, zwłaszcza w przypadku dzieci z zaburzeniami rozwoju, wymaga od dorosłego nie tylko orientacji w rozwoju dziecka ale także stosowania strategii, które pomogłyby dziecku wyjść poza prezentowany, aktualny poziom rozwoju. Prace o charakterze korekcyjnym i stymulującym w odniesieniu do dziecka należałoby zatem rozpocząć od treningu strategii rodziców stosowanych wobec dziecka.

development level is also crucial when choosing the strategy of communication with a child.

The research on mother-child interaction (Lasota, Kielar-Turska 2008) has shown that mothers of children with proper linguistic and communication development were considerably more often using the development strategies, were broadening the child's field of attention and often did not interfere with the child's activities, giving him/her leeway. Whereas mothers of children with the retarded development of speech were more often using restrictive strategies, were helping them out, were frequently applying imperative control, giving the child commands, orders, forbidding them something, and were focusing on keeping the child's attention on common activity. The obtained results are consistent with the research findings, showing that the level of early abilities correlates with the strategies used by mothers (Andreassen, Cote, Rahn 1998) and that the parents of children with developmental disorder adapt their activities to the child's behavior (Pisula 2008).

The results obtained give thought to reconsider the issue of adult-child behavior interaction in their everyday communication. Correcting and stimulating the development, especially in the case of children with development disorders, requires from an adult not only to have some knowledge of child's development, but also using strategies which could help the child to go beyond the present level of development. Correctional and stimulating activities with reference to a child should start with parents' training for the strategies used with children.

Prof. dr hab.
EDWARD NĘCKA

Uniwersytet Jagielloński,
Instytut Psychologii

Jagiellonian University,
Institute of Psychology

**Samokontrola, jak ją widzi
kognitywista**

Samokontrola należy do najtrudniejszych problemów, z jakimi boryka się nauka, ponieważ wymaga ujęcia z pozycji dalekich od klasycznego pozytywizmu. Nauka empiryczna oferuje wyjaśnienia w terminach przyczynowo-skutkowych, co prowadzi do kłopotów w zrozumieniu zjawisk polegających na samoregulacji i samokontroli. W psychologii poznawczej problem ten przejawia się w tendencji do szukania wyjaśnień pozornych, na przykład odwołujących się do legendarnego homunkulusa – małej istoty tkwiącej rzekomo w naszym umyśle i sprawującej nad nim kontrolę. W referacie będą pokazane możliwości i ograniczenia naukowego ujęcia problemu samokontroli. Będzie też podjęta próba porównania sposobu ujęcia problemu samokontroli przez różne tradycje i szkoły psychologiczne.

Self-control as the cognitivist views it

One of the most difficult problems with which science struggles is self-control, because in order to grasp it, the perspective far different from the classic positivism is required. The empirical science offers the explanation using cause-and-effect terms, which leads to difficulties in understanding the phenomenon consisting in self-regulation and self-control. In cognitive psychology this problem manifests itself in the tendency to look for apparent explanations, e.g. referring to the legendary homunculus – a little creature supposedly stuck in our minds and having control over it. The speech will be presenting the possibilities and restrains of the scientific understanding of the problem of self-control. There will also be an attempt to compare grasps of the self-control issue by different traditions and psychological schools.

Prof. dr hab.
PIOTR OLEŚ

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej
w Warszawie

The John Paul II Catholic University of Lublin
Warsaw School of Social Sciences and
Humanities

**Kilka uwag o behawiorystycznych
inspiracjach w teorii osobowości**

Głównym zadaniem nauki o osobowości jest wyjaśnianie spójności myśli, uczuć i zachowań człowieka. Kamieniami milowymi w rozwoju teorii osobowości były wprowadzane nowe paradygmaty badawcze od psychoana-

***Some remarks about the behavioral
inspirations in the theory of personality***

The main object of the personality science is to explain the cohesion of human thoughts, feelings and behavior. New experimental paradigms starting with psychoanalysis, through behaviorism, trait theory, cognitive

lizy, przez behawioryzm, teorię cech, psychologię poznawczą, socjobiologię, po orientację fenomenologiczną i teorie narracyjne. Wniośkowanie przyczynowo-skutkowe i eksperymentalny paradygmat badawczy przyczyniły się do rozwoju teorii społecznego uczenia się oraz poznawczych teorii osobowości, w tym teorii Ja. Nowe pomysły powstawały często na styku różnych koncepcji, na przykład w wyniku prób integracji stanowisk w ramach kontrowersji „osoba – sytuacja”. W ostatnich dekadach odchodzi się stopniowo od prostych wyjaśnień przyczynowo-skutkowych na rzecz bardziej złożonych modeli zjawisk i poszukiwania reguł organizacji zmiennych oraz warunków inicjowania procesów i ich przebiegu. Takiego podejścia wymaga analiza charakterystycznych wzorców zachowań indywidualnych (podpis behawioralny), opis i wyjaśnianie aktywności celowej i intencjonalnej, czy badanie zmian osobowości. Istnieją jednak takie domeny zachowań (i oddziaływań), które w sposób wystarczający opisują i wyjaśniają reguły opracowane w ramach behawioryzmu.

Prof. dr hab.

PAWEŁ OSTASZEWSKI

Uniwersytet Warszawski, Wydział Psychologii, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie

Skinner i co dalej?

Przeciętna wiedza o behawioryzmie absolwenta studiów psychologicznych w Polsce zaczyna się i kończy na koncepcji J.B. Watsona. Nieliczna grupa miała także kontakt z dokonaniem B.F. Skinnera, choć niestety ze

psychology, sociobiology, and finally phenomenological approach and narrative theories were milestones in the development of the theory of personality. Cause-and-effect inference as well as the experimental research paradigm contributed to the development of social learning theory and cognitive personality theories, including the theories of the self. On the contact point between various conceptions, new ideas were often developed, e.g. as an outcome of an attempt to integrate stands within the frameworks of the “person-situation” controversy. In the last decades simple cause-and-effect explanations are gradually abandoned, for the benefit of more complex models of phenomena and to find the principles of organizations of variables and the conditions of processes initiation and their course. This kind of approach is required by the analysis of the distinctive patterns of individual behavior (behavioral signature), the description and the explanation of purposeful and intentional activity, or the study of personality changes. There exist, however, such behavior (and interaction) domains which sufficiently describe and explain the principles established within the frameworks of behaviorism.

University of Warsaw, Department of Psychology, Warsaw School of Social Sciences and Humanities

Skinner, and what's next?

It usually happens that graduates of psychological studies in Poland begin and end their education in the field of behaviorism on J.W. Watson. Although a small number of students become acquainted

względu na błędy zawarte w powszechnie dostępnych podręcznikach ich wiedza o jego teorii powiela stereotypowe nieporozumienia. Powszechnie traktuje się Skinnera jako ostatniego przedstawiciela koncepcji behawiorystycznej, która jeszcze za jego życia ustąpiła pola psychologii poznawczej. Jednak behawioryzm nie skończył się wraz ze śmiercią Skinnera w 1990 roku. Celem wystąpienia jest prezentacja podstawowych tez dwóch ważnych, acz bardzo różnych post-Skinnerowskich rodzajów behawioryzmu: behawioryzmu teleologicznego Howarda Rachlina i behawioryzmu teoretycznego Johna Staddon. Behawioryzm teleologiczny wyróżnia wyłączna analiza zachowania obiektywnie obserwowanego, a wszelkie terminy psychologiczne tradycyjnie odnoszone do poziomu mentalnego (np. uczucia, oczekiwania) traktowane są jako nazwy typowych wzorców zachowania rozciągniętych na przestrzeni czasu. Z kolei behawioryzm teoretyczny włącza do wyjaśniania zachowania terminy czysto teoretyczne, dotyczące hipotetycznych stanów wewnętrznych, wynikających ze specyficznej historii doświadczeń ze środowiskiem, a nie będących ani bodźcami, ani reakcjami (jak utrzymywał Skinner), niekoniecznie o mentalnym charakterze (jak je ujmuje psychologia poznawcza), a nawet niekoniecznie odnoszonymi się do neurofizjologii.

Prof. dr hab.
WOJCIECH PISULA

Polska Akademia Nauk,
Instytut Psychologii

Nagradzająca funkcja nowości

Organizmy potrzebują informacji o ich własnym stanie oraz o zdarzeniach zewnętrznych aby przetrwać i rozmnażać się. Nawet

with the accomplishments of B.F. Skinner, their knowledge of his conception replicate stereotypical misunderstandings, which happens due to the mistakes found in easily obtainable textbooks. Skinner is commonly regarded as the last representative of behaviorism, which, at the time when he was still alive, gave way to cognitive psychology. However, behaviorism did not end with the death of Skinner in 1990. The aim of this presentation is to introduce the audience to the basic ideas of two important, but substantially different types of post-Skinnerian behaviorism: teleological behaviorism of Howard Rachlin and theoretical behaviorism of John Staddon. The teleological behaviorism comprises sole analysis of objectively observable behavior. The terms which traditionally refer to mental phenomena (e.g. feelings, expectations) are treated as names of typical patterns of behavior extended over time. On the other hand, theoretical behaviorism uses purely theoretical terms in order to explain behavior. These terms refer to hypothetical inner states which have been formed as a result of past experiences of the organism. Those internal states however, are neither regarded as stimuli nor as responses (as Skinner claimed), they are not necessarily mental (as cognitive psychology treats them), and they even do not necessarily refer to neurophysiology.

*Polish Academy of Sciences,
Institute of Psychology*

Rewarding value of novelty

Organisms need information about their own state and about the surrounding events, in order to survive and reproduce. Even the

proste organizmy, takie jak pierwotniaki wykorzystują informacje dostępną dzięki odbieranej stymulacji. Pierwotna forma poszukiwania stymulacji, ruchy testujące, rozwija się u płazińców. Dalsza ewolucja zachowań bodźcopolozujących analizowana jest w kategoriach poziomów integracji. Nowe jakości, które pojawiają się na rozwijających się poziomach rozwoju integracji zmieniają zarówno mechanizmy, jak i formę zachowania. Główne etapy tej ewolucji to: odruch orientacyjny, eksploracja motoryczna, reakcje badawcze, reakcje manipulacyjne, zabawa oraz ciekawość poznawcza. Zaprezentuję dane i argumenty na rzecz poglądu, że poszukiwanie stymulacji i informacji ma fundamentalne znaczenie dla regulacji zachowania zwierząt i ludzi.

Dr hab.

ROMUALD POLCZYK

Uniwersytet Jagielloński,
Instytut Psychologii

Sugestialność interogatywna – podejście behawioralne

W pracy przedstawiono nową behawioralną teorię sugestialności interogatywnej (SI), czyli podatności na sugestie w kontekście przesłuchania. IS, mierzona przez Skalę Sugestialności Gudjonssona (SSI) (Gudjonsson, 1997) definiowana jest jako „stopień, w jakim podczas formalnego przesłuchania, mającego postać zamkniętej interakcji społecznej, osoba akceptuje informacje komunikowane jej przez przesłuchującego, w wyniku czego na jej odpowiedzi zaczynają mieć wpływ te informacje” (Gudjonsson i Clark, 1986). SSI mierzy dwa aspekty sugestialności interogatywnej: stopień, w jakim osoba składająca zeznanie jest skłonna: (1) dostosowywać

simple organisms, such as protozoans instantly utilize available information that is provided by oncoming stimulation. The very first form of stimulus seeking – testing movements - develops in Platyhelminthes. The further evolution of stimulus seeking behavior is discussed in terms of the theory of integrative levels. New qualities that emerge at the developing levels of integration change both mechanisms and form of behavior. The major evolutionary steps of information seeking behavior are as follows: orienting reflex, locomotor exploration, investigatory responses, perceptual exploration, manipulatory responses, play, and cognitive curiosity. The primacy of stimulus and information seeking for the regulation of animal and human behavior is postulated. Various data and arguments are presented to support this notion.

Jagiellonian University,
Institute of Psychology

Interrogative suggestibility – a behaviouristic approach

The paper presents a new behaviouristic theory of interrogative suggestibility (IS), i.e. susceptibility to suggestions in the context of interrogation. IS, measured by the Gudjonsson Suggestibility Scale (GSS) (Gudjonsson, 1997) is defined as the “extent to which, within a closed social interaction, people come to accept messages communicated during formal questioning, as the result of which their subsequent behavioural response is affected” (Gudjonsson & Clark, 1986). The GSS measures two aspects of interrogative suggestibility: yield - the tendency of an individual to yield to misleading questions, and shift - the extent to which previous answers are altered as a result of negative

swoje odpowiedzi do sugestii zawartych w pytaniu przesłuchującego, oraz (2) zmieniać swoje odpowiedzi pod wpływem negatywnej informacji zwrotnej, dotyczącej jakości składanych zeznań. Istniejące teorie sugestialności interrogatywnej koncentrują się na procesach poznawczych i emocjonalnych, warunkujących podatność na sugestie. W niniejszym tekście zaproponowano wyjaśnienie behawioralne, oparte na założeniu, że w codziennym życiu ludziom często zadawane są pytania, które przynajmniej w jakimś stopniu są sugestywne. Innymi słowy komunikują one, jaka odpowiedź jest oczekiwana. Pytający otrzymując oczekiwaną odpowiedź doznaje satysfakcji, wskutek czego zachowuje się on w nagradzający sposób. W ten sposób ludzie uczą się ulegać sugestiom. Teoria ta porównana jest z innymi wyjaśnieniami sugestialności interrogatywnej.

feedback. Existing theories of suggestibility tend to stress cognitive and emotional processes which determine susceptibility to suggestions. The paper discusses a behaviourist explanation based on the assumption that in everyday life people are often asked questions which are suggestive, at least to some extent. In other words, the questions communicate the expected answer. When given the expected answer the questioner is pleased, which makes him behave in a rewarding manner. In this way people learn to yield to suggestions. This theory is compared to other explanations of IS.

Streszczenia referatów

**ANETA BAGIŃSKA,
MONIKA ZIELIŃSKA**

Uniwersytet Gdański, Centrum Diagnostyki
i Terapii Zaburzeń Rozwojowych

Mutyzm wybiórczy – diagnoza i terapia

Celem wystąpienia jest przedstawienie problemu mutyzmu wybiórczego, który przejawia się niemówieniem przy obcych osobach lub w wybranych miejscach. Autorki wskażą dane, którymi należy się kierować, diagnozując przyczyny tego zaburzenia, a także omówią działania, jakie należy podjąć w celu skutecznej terapii mutyzmu o różnym podłożu. Przedstawią również analizy przypadków leczonych w Centrum i dokonają oceny skuteczności technik behawioralnych zastosowanych w terapii tego zaburzenia. Wystąpienie obejmować będzie omówienie mechanizmu powstawania zaburzenia, diagnostyki różnicowej oraz przedstawienie etapów i metod terapii.

PRZEMYSŁAW BĄBEL

Uniwersytet Jagielloński, Zakład Psychologii
Behawioralnej, Polskie Towarzystwo
Psychologii Behawioralnej

Udział procesów poznawczych w warunkowaniu klasycznym i instrumentalnym. Od herezji do dogmatu i... z powrotem?

Zgodnie z klasycznym, asocjacionistycznym
rozumieniem procesów warunkowania ucze-

Abstracts of presentations

University of Gdańsk, Center for Diagnosis
and Therapy of Developmental Disorders

Selective mutism – diagnosis and therapy

The object of the presentation is to introduce the issue connected with the selective inability to speak in the presence of strangers or in specific places, i.e. selective mutism. The authors will present the essential information which should be used in order to make a correct diagnosis of the reasons for the patient's lack of speech, and the method of working with this problem, depending on its grounds. The authors will also present case studies led by our Centre for Diagnosis and Therapy of Developmental Disorders, and the effectiveness of our behavioural techniques in the treatment of this disorder. The presentation will include a discussion of the mechanism behind the formation of this disorder, also the issues of differential diagnostics, stages and methods of conducting the therapy.

Jagiellonian University, Department of
Behavioral Psychology, Polish Society
for Behavioral Psychology

Cognitive processes in classical and instrumental conditioning. From heresy to dogma and... back?

According to classical, associative viewpoint on the processes of conditioning, learning occurs

nie się zachodzi dzięki styczności w czasie bodźców i reakcji. W takim ujęciu zarówno warunkowanie klasyczne, jak i instrumentalne mają charakter automatyczny czy wręcz mechanistyczny, a procesy poznawcze wyższego rzędu nie odgrywają w nich żadnej roli. Pierwszym odstępca od asocjacyjistycznego rozumienia procesów warunkowania był Edward C. Tolman, którego badania dowiodły znaczenia procesów poznawczych dla uczenia się. Herezja Tolmana czekała ponad trzydzieści lat by stać się dogmatem. Dopiero w drugiej połowie lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku rozpoczęła się prawdziwa rewolucja w rozumieniu procesów warunkowania. Jej skalę i znaczenie najlepiej wyrażają tytuły dwóch przeglądów badań z tego zakresu: *There is no convincing evidence for operant or classical conditioning in adult humans* (Brewer, 1974) i *Pavlovian conditioning: It's not what you think it is* (Rescorla, 1988). Przekonanie o udziale procesów poznawczych w warunkowaniu klasycznym i instrumentalnym traktowane jest obecnie jako dogmat. Istnieją jednak dane wskazujące na fakt, że do warunkowania może dochodzić także bez zaangażowania procesów poznawczych. Celem referatu jest podsumowanie rezultatów badań, które przemawiają za poznawczym ujęciem procesów warunkowania, oraz danych dowodzących, że zarówno warunkowanie klasyczne, jak i instrumentalne może mieć charakter automatyczny.

thanks to the temporal proximity of stimuli and reactions. From such a grasp of the issue both classical and instrumental conditioning have automatic, or even mechanistic nature, while higher cognitive processes do not play any role in them. The first one to depart from the associative understanding was Edward C. Tolman, whose research proved cognitive processes to be important in learning. Tolman's heresy waited more than thirty years to become a dogma. A real revolution in the understanding of the processes of conditioning did not begin until the second half of the 1960s'. Its scale and importance is best expressed by two research reviews from that time: There is no convincing evidence for operant or classical conditioning in adult humans (Brewer, 1974) and Pavlovian conditioning: It's not what you think it is (Rescorla, 1988). Although the belief about the participation of cognitive processes in classical and instrumental conditioning is considered nowadays to be a dogma, there are data indicating that conditioning can take place without their involvement. The aim of this paper is to sum up the research results which support the cognitive understanding of conditioning processes, and the data proving that both classical and instrumental conditioning can be of automatic nature.

ARKADIUSZ BIAŁEK

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii, Zakład Psychologii Rozwojowej i Wychowawczej im. S. Szumana

Czy szympansy przyjmują cudzą perspektywę?

W trzydzieści lat po sformułowaniu przez Premacka i Woodruffa (1978) pytania o posiadanie przez szympansy „teorii umysłu”, debata psychologów porównawczych ogniskuje się na właściwościach rozumienia przez te organizmy spojrzeń innych osobników. Wśród badaczy panuje powszechna zgoda co do tego, że z jednej strony szympansy podążają za cudzym spojrzeniem, a z drugiej strony nie są zdolne do rozpoznawania cudzych stanów epistemicznych. Przedmiotem sporu jest natomiast to, czy stwierdzone eksperymentalnie uwzględnianie przez szympansy cudzych spojrzeń jest jedynie reakcją na wskazówki zawarte w zachowaniu innych osobników, czy też opiera się na ich wiedzy odnoszącej się do tego, co inny organizm widzi lub widział. Zwolennicy pierwszego stanowiska argumentują, iż szympansy kierują się w swoim postępowaniu wyłącznie – wykrywanymi w obserwowalnych przejawach cudzego zachowania – statystycznymi regularnościami pomiędzy zdarzeniami a zachowaniem i że nie są w stanie wnioskować o nieobserwowalnych przyczynach cudzego zachowania. Orędownicy drugiego poglądu postulują zaś zdolność szympanów do podejmowania cudzej wizualnej perspektywy pierwszego poziomu (Flavell, 1992). Znaczący to, że wiedzą one co inny osobnik może lub czego nie może zobaczyć, oraz iż kierują się tą wiedzą, dotyczącą zawartości cudzych reprezentacji, we własnym postępowaniu. Celem wystąpienia jest zreferowanie leżących u podstaw tych kontrowersji danych eksperymentalnych oraz omówienie stanowisk obu stron toczącej się debaty.

Jagiellonian University, S. Szuman's
Department of Developmental
and Educational Psychology

Do chimpanzees have perspective-taking abilities?

Thirty years after Premack and Woodruff (1978) posed the question whether chimpanzees have a 'theory of mind', the debate among comparative psychologists focuses on the quality of chimpanzees' understanding of other specimen's perspectives. Researchers generally agree, that chimpanzees are capable of gaze following on the one hand, but on the other they are not able to identify epistemic states of other beings. The dispute is focused on the question, whether the fact that chimpanzees reflect other creature's gazes - which has been proved experimentally - is merely a reaction to the indications included in the behavior of others, or it is based on the chimpanzee's knowledge about the objects that the other creature sees or saw. Adherents of the first position argue that chimpanzees act exclusively according to statistical regularities (that can be detected in others' observable actions) between events and behavior and are incapable of inference about the unobservable reasons for that behavior. Proponents of the second view attribute chimpanzees with the first level of perspective-taking abilities, which means that they know what another can or cannot see, and apply this knowledge in planning their actions. The object of this speech is to present experimental data from the research underlying these controversies and present arguments of both sides of the current debate.

KRZYSZTOF CIPORA

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii, Polskie Towarzystwo Psychologii Behavioralnej

Jagiellonian University, Institute of Psychology, Polish Society for Behavioral Psychology

Elementy procesów warunkowania w technikach NLP

Neurolingwistyczne Programowanie (NLP) to bardzo dynamicznie rozwijająca się dyscyplina, której poświęcone są liczne treningi i publikacje. NLP wyrosło z poszukiwań wzorców skutecznego działania terapeutów, a następnie znalazło zastosowanie w biznesie, poradnictwie itp. Kluczową metodą tworzenia technik NLP pozostaje „modelowanie”, czyli – w języku NLP – systematyczne odkrywanie tajników odnoszenia sukcesu. NLP programowo odchodzi od teorii i postuluje tworzenie modeli skutecznego działania na różnych płaszczyznach funkcjonowania człowieka. Podczas prezentacji techniki NLP poddane zostaną analizie pod kątem występowania w nich elementów procesów warunkowania (choć sami autorzy metody nie mówią o warunkowaniu bezpośrednim). Na przykład tzw. „kotwiczenie” stanowi oryginalny sposób wykorzystania warunkowania klasycznego, a „technika przeramowania” zawiera pewne elementy analizy behawioralnej. Wystąpienie zakończy się porównaniem techniki systematycznej desensytyzacji z techniką leczenia fobii specyficznych proponowaną przez NLP.

Elements of conditioning in NLP techniques

Neurolinguistic Programming (NLP) is a rapidly developing approach, popularized by numerous publications and trainings. NLP originated from the idea to find patterns of successful therapists' activity, and then spread to the area of business, counseling etc. The basic method of developing new NLP techniques is "modeling", which, in NLP language, means systematic search for patterns of thinking and behaving that lead to success. Analysis of commonly available NLP techniques will be made in order to expose the elements of conditioning included (even if they are not named directly). "Anchoring" for example is a very interesting way to apply classical conditioning. "Reframing" includes some elements of behavior analysis. Finally, the technique of systematic desensitization will be compared to the method of treating specific phobias as proposed by NLP.

DOMINIKA CZAJAK

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii, Polskie Towarzystwo Psychologii Behavioralnej

Jagiellonian University, Institute of Psychology, Polish Society for Behavioral Psychology

Czego (nie?) wiemy o I.P. Pawłowie?

Iwan Pietrowicz Pawłow jest chyba jednym z najbardziej znanych naukowców wszechcz...

What we (don't?) know about I.P. Pavlov?

Ivan Petrovich Pavlov is probably one of the best known scientists. He is most famous for

sów. Kожарzymy go przede wszystkim z teorią warunkowania klasycznego. Wiele mniej lub bardziej naukowych źródeł podaje, jakoby odkrycie odruchów warunkowych przez Pawłowa było przypadkiem. Jest to jednak nadmierne uproszczenie. W celu lepszego zrozumienia przemiany Pawłowa – fizjologa w Pawłowa – psychologa należy dokonać analizy drogi, która zaprowadziła go do jego odkryć. Będzie to jednym z celów referatu. Zostaną również przytoczone interesujące, choć nie rozpowszechnione fakty z życia wybitnego naukowca. Autorka przybliży między innymi punkty zwrotne w jego karierze, polskie akcenty z nim związane czy jego zmagania z władzą bolszewicką w Rosji.

ALEKSANDRA GRONOSTAJ

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii, Interwencyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza dla Dziewcząt w Krakowie

Zastosowanie technik behawioralnych w pracy personelu placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego

Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu interwencyjnego jest miejscem, gdzie powinny znajdować schronienie dzieci, którym domy rodzinne przestały zapewniać bezpieczeństwo i wymaganą opiekę; azyłem, do którego mogą uciec przed przemocą i zaniedbaniem. Sądy rodzinne kierują do niej jednak przede wszystkim młode osoby zagrożone demoralizacją – nastolatki, które zaniedbywały obowiązek szkolny, uciekały z domu, były nieposłuszne względem rodziców, nie poddawały się wpływowi kuratorów, oraz takie, przeciw którym wytoczono sprawy karne. Wychowankowie mają trzy miesiące na „poprawę zachowania” – poprawę relacji z rodzicami, rozpoczęcie nauki szkolnej, zerwanie z oddziałującą ne-

his discovery of conditional reflexes. Many more or less scientific sources state that this discovery was made by chance. However, this statement oversimplifies the story. In order to understand the transformation of Pavlov – physiologist into Pavlov – psychologist better, it is prudent to analyze the way that led him to his discoveries. That will be one of the objects of this speech. The author will also present some interesting, but not widely known facts, from the life of this outstanding scientist, e.g. turning points in his career, aspects of his life connected with Poland and his struggles with Bolsheviks in Russia.

Jagiellonian University, Institute of Psychology, Intervention Centre for Care and Education in Cracow

Using behavioral techniques in The Intervention Centre for Care and Education in Cracow

The Intervention Centre for Care and Education should be a shelter for those children and adolescents, who can no longer find appropriate care and safety in their own homes; a refuge from violence and neglect. Family courts, however, direct there mostly young adults with the so called “demoralization cases” – teens that do not go to school, run away from homes, do not obey their parents and court-appointed curators, and have open criminal cases. They have statutory three months to improve their behavior – start attending school, get along with parents, break up with inappropriate peer group. The IC is an open institution, which means that no one walks children to and from school; no one can

gatywnie grupą rówieśniczą. Placówka typu interwencyjnego jest tak zwaną placówką otwartą, co oznacza, że dzieci nikt nie pilnuje w drodze do i ze szkoły i nikt nie jest w stanie przeszkodzić im w ucieczce. Pobyt w takiej placówce to dla nich pewnego rodzaju test odpowiedzialności. Głównym zadaniem zespołu wychowawców, psychologów i pedagogów ośrodka jest zapewnienie podopiecznym korektywnych doświadczeń wychowawczych. Kluczowa jest także całościowa diagnoza ich sytuacji, umożliwiająca podjęcie wobec nich adekwatnych działań. W wystąpieniu zostaną omówione i poddane ocenie techniki polegające na systematycznym stosowaniu wzmocnień, wykorzystywane w pracy z młodzieżą przebywającą w placówce.

**JOANNA JAWORSKA,
ANNA LUBOMIRSKA,
EWA WŁODARSKA**

Institut Wspomagania Rozwoju Dziecka

Plany aktywności jako efektywna metoda uczenia dzieci z autyzmem

Wystąpienie dotyczy zastosowania planów aktywności w rozwijaniu sfer deficytowych u dzieci z autyzmem. Zaprezentowane zostaną korzyści wynikające z zastosowania tej metody, jak również znaczna jej elastyczność, umożliwiająca tworzenie planów dla uczniów o zróżnicowanym poziomie funkcjonowania. Prelegentki omówią umiejętności, które można skutecznie kształtować przy użyciu tej techniki uczenia. Przedstawione zostaną plany aktywności znacznie różniące się pod względem stopnia złożoności. Poszczególne przykłady zadań i sposobów ich realizacji zostaną zilustrowane materiałem filmowym dokumentującym przebieg terapii dzieci leczonych w IWRD.

force them to stay if they decide to run away. It is in a sense a test of their responsibility. The main task of tutors, psychologists and educators that work in the center is to provide corrective educational experiences, but also to diagnose the situation of pupils in order to decide on further educational measures that are to be taken. This report concentrates on methods and techniques based on systematic reinforcements used by the IC employees in working with children – about their efficiency and limitations.

Institute for Child Development

Activity schedules as the effective teaching method for children with autism

The presentation covers the issue of activity schedules' application in developing the deficit areas of autistic children. The benefits of this teaching technique will be presented, as well as its flexibility, which makes it possible to create schedules for children with different levels of functioning. Speakers will talk about skills, which can be effectively shaped by this teaching technique and present activity schedules significantly differing in their degree of complexity. The exercises' examples, as well as methods of their realization, will be illustrated by short video films depicting therapy in ICD.

**KATARZYNA KASPRZYK,
JOANNA WACHEL**

Filia nr 1 Szkoły Podstawowej nr 6
w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 4 w Krakowie

1st Branch of the 6th Primary School
of the 4th Special School-Educational
Centre in Cracow

Badanie efektywnego sposobu uczenia dzieci z autyzmem***Research on an effective way of teaching autistic children.***

Terapia behawioralna dysponuje szeregiem różnych metod. Nie wszystkie z nich są jednakowo skuteczne w stosunku do każdego z uczniów. Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed terapeutą behawioralnym jest odpowiedni dobór metod uczenia do konkretnego przypadku ucznia. W referacie przedstawione zostaną wyniki badań, przeprowadzonych w Filii nr 1 SPS nr 6 w SOSW nr 4 w Krakowie, mających na celu określenie skuteczności uczenia z wykorzystaniem wzmocnień pozytywnych, kar pozytywnych oraz rekonstrukcji. Badaniami objęta została dwójka dzieci z autyzmem w wieku 6 i 13 lat. Badana była skuteczność nauczania nowej umiejętności – rysowania prostych rysunków oraz nauka liter alfabetu brajla w przypadku niewidomej uczennicy. Do badań zostały wybrane zadania, które sprawiały tej dwójce uczniów szczególną trudność, a które wydają się istotne w dalszym procesie terapeutycznym.

There is a number of various methods in behavioral therapy. Not all of them are equally effective for teaching every specific pupil. Choosing proper teaching methods for a specific student turns out to be one of the greatest challenges for a behavioral therapist. We will present the results of the research conducted in Branch No.1 SPS No. 6 in SOSW No. 4 in Krakow. Their aim was to evaluate the effectiveness of learning by means of positive reinforcement, positive punishment and reconstruction. Two autistic children aged 3 and 6 took part in the research. The effectiveness of teaching a new skill: drawing simple pictures and studying the Braille alphabet letters (in case of the blind pupil) was examined. The tasks chosen for the examination were the ones that the children had special difficulties with. These tasks also seem to be significant in further therapeutic processes.

RAFAŁ KAWA

Uniwersytet Warszawski, Wydział Psychologii, Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku

University of Warsaw, Department of Psychology, Step by Step Center for Early Intervention

Obecność nauki i pseudonauki w terapiach dla dzieci z autyzmem: przegląd wyników badań nad skutecznością powszechnie stosowanych oddziaływań

Science and pseudoscience in therapies for children with autism: A review of results on the effectiveness of commonly used approaches

Istnieje wiele metod terapii i wspierania rozwoju dzieci z autyzmem. Skuteczność części z nich została dowiedziona naukowo. W przypadku niektórych, stan wiedzy naukowej nie pozwala jednoznacznie rozstrzygnąć o ich efektywności. Podczas wystąpienia przedstawione zostaną główne założenia powszechnie stosowanych metod oraz wyniki badań dotyczące ich skuteczności.

There are many methods in therapy and support of children with autism. Some of them have been scientifically substantiated and are considered to be effective. Other lack scientific research and the effects of such methods are unknown. Main characteristics of commonly used approaches will be discussed during the presentation; research results on their effectiveness will also be presented.

ALICJA LESZCZYŃSKA

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

Jagiellonian University, Institute of Psychology

Zastosowanie prawa dopasowania w edukacji

Application of the matching law in education

Prawo dopasowania sformułowane przez Richarda Herrnsteina pozwala przewidzieć, w jaki sposób jednostki dokonują wyborów między różnymi zachowaniami, stanowiącymi konkurencyjne drogi uzyskiwania wzmocnień. Zachowanie ucznia podczas zajęć w szkole można ująć jako ciągły wybór pomiędzy poświęcaniem się aktywności zadanej przez nauczyciela a angażowaniem się w inne, niepożądane w danym momencie zachowania.

Herrnstein's matching law allows predicting the choice of behavior, based on relative rates of reinforcements in concurrent schedules of reinforcements. Student classroom behavior can be conceptualized as a continuous choice between engaging in tasks assigned by the teacher and engaging in an inappropriate behavior.

Zgodnie z prawem dopasowania ilość czasu, jaki uczniowie poświęcają każdemu rodzajowi zachowania zależy od relatywnej częstości uzyskiwania wzmocnień za każde z tych zachowań. Badania dotyczące prawa dopasowania prowadzone w kontekście edukacyjnym

According to the matching law, the amount of time that students devote to each type of behavior depends on the relative rates of reinforcement for each behavior. Research on the matching law conducted in educational environments shows that the matching law can produce accurate predictions of students' behavior. Herrnstein's matching law can

pokazują, że prawo to umożliwia dokonywanie trafnych predykcji dotyczących zachowania uczniów. Zastosowanie prawa dopasowania pozwala również na opracowanie nowych sposobów interwencji mających na celu zmianę nie tyle absolutnych, co relatywnych rozkładów wzmocnień związanych z różnymi zachowaniami.

Celem wystąpienia będzie pokazanie, w jaki sposób prawo dopasowania pozwala opisywać, przewidywać i pozytywnie wpływać na zachowanie uczniów. Bardziej szczegółowo przedstawiona zostanie jedna z technik związana z prawem dopasowania i przynosząca pozytywne rezultaty, tzw. procedura przeplatania.

ŁUKASZ PAW

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych, Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Czy gołąb doświadcza dysonansu poznawczego? Trudności w wyjaśnianiu niektórych zachowań u zwierząt

Jeden z ważnych zarzutów stawianych behawioryzmowi dotyczy nieadekwatności zastosowania modeli teoretycznych wypracowanych na podstawie analizy zachowania zwierząt laboratoryjnych do wyjaśniania bardziej złożonych form zachowania prezentowanych przez człowieka. Psychologowie mniej lub bardziej świadomie ustanawiają granicę pomiędzy dwoma rodzajami twierdzeń teoretycznych: pierwsze z nich operują pojęciem uczenia się w celu wyjaśniania zachowań zwierząt oraz niektórych zachowań człowieka; drugie odnoszą się do złożonych zachowań ludzkich i wykorzystują różnorodne konstrukty pomocnicze właściwe tylko przy wyjaśnianiu zachowań człowieka, jak np. „dysonans poznawczy”, „autopercepcja” itp.

also be applied to develop new intervention strategies which aim at altering the relative rather than the absolute rates of reinforcement for responding.

The aim of the presentation is to show how the matching law helps to describe, predict and positively influence student behavior. The technique called interspersal procedure which is connected with the matching law will be described in more detail.

Jagiellonian University, Institute of Political Studies and International Relations, Polish Society for Behavioral Psychology

Does pigeon experience a cognitive dissonance? Difficulties in explaining some animal behaviors

One of the most important objections against behaviorism states that theoretical models elaborated basing on the analysis of animal behavior are inadequate for explaining more complex examples of human behavior. Psychologists more or less consciously establish the boundary between theoretical statements of two kinds. Statements of the first kind use the notion of learning to explain animal behavior and some forms of human behavior. Statements of the second kind refer to complex forms of human behavior and rely on theoretical constructs used only when explaining human behavior, such as “cognitive dissonance”, “self-perception”, etc. The main goal of this paper is to present interesting results of empirical research based on the so-called cognitive behaviorist

Celem referatu będzie prezentacja interesujących rezultatów badawczych osiągniętych w ramach tzw. podejścia poznawczo-behawioralnego w badaniach nad zjawiskiem uczenia się u zwierząt. Na przykładzie paradygmatu eksperymentalnego rozwijanego od kilku lat przez Thomasa Zentalla i współpracowników zostaną pokazane proste sposoby tworzenia warunków eksperymentalnych, w których zwierzę laboratoryjne (gołąb) prezentuje zachowania, które można wyjaśnić konstrukcjami wykorzystywanymi dotychczas jedynie przy wyjaśnianiu złożonych zachowań człowieka. Zostaną także przedstawione pewne sugestie metodologiczne związane z wprowadzaniem nowych teoretycznych konstrukcji wyjaśniających na gruncie psychologii.

ANNA REJEK

Przedszkole Integracyjne nr 247
w Warszawie

Wywoływanie mowy u dzieci z autyzmem. Łączenie terapii behawioralnej z terapią przez zabawę

W ramach wystąpienia zaprezentuję skuteczność elementów terapii behawioralnej i terapii przez zabawę w wywoływaniu mowy u dzieci z autyzmem na przykładzie dwuletniego uczestnika prowadzonych przeze mnie zajęć logopedycznych. Gdy chłopiec trafił na zajęcia, nie mówił i nie komunikował swoich potrzeb. Nie był objęty żadną terapią, a zajęcia logopedyczne były jego pierwszymi zajęciami. W ramach zajęć ćwiczymy aparat artykulatoryjny, przeprowadzamy odwracanie na dotyk, podejmujemy próby jedzenia i picia (przełamywanie stereotypii podczas połykania i gryzienia, sprawdzanie prawidłowej pracy aparatu artykulatoryjnego), pracujemy nad zachowaniami trudnymi (płacz), rozumieniem i wykonywaniem poleceń, posze-

approach in animal learning studies. On the basis of experimental paradigm developed by Thomas Zentall and his collaborators the author will show how a researcher can produce experimental conditions in which an animal (pigeon) behaves in a way, that can be explained by means of theoretical constructs used so far only to explain complex human behaviors. There will also be presented some methodological suggestions connected with introducing new theoretical constructs into psychology.

*Integrative Kindergarten No 247
in Warsaw*

Eliciting speech from autistic children. Combining behavioral therapy with play therapy

I am going to present the effectiveness of combining elements of behavioral therapy with play therapy in eliciting speech in autistic children by means of an example of a 2 year old participant of my logopaedic activities. At the time he appeared at my class, he did not talk and did not communicate his needs. He did not receive any therapy at that time and logopaedic activities were his first ones. During our activities we exercise the articulatory apparatus, we perform touch desensitization, we try to eat and drink (breaking certain behavior patterns during chewing and swallowing, verifying proper activity of the articulatory apparatus), we work on difficult forms of behavior, (e.g. crying), understanding and fulfilling directions, developing both

rzaniem słownika mowy biernej i czynnej oraz wywoływaniem mowy podczas różnych aktywności. Wystąpienie zilustrowane zostanie materiałami filmowymi.

MAŁGORZATA SIEKAŃSKA

Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie

Wspieranie czy wywieranie presji? Zachowania rodziców wobec dzieci uprawiających sport wyczynowo

Uprawianie sportu przez dzieci, na każdym poziomie, dostarcza im doświadczeń, które sprzyjają rozwojowi fizycznemu, umysłowemu, emocjonalnemu i społecznemu. Sport może stwarzać szansę wszechstronnego rozwoju, ale może także oznaczać konieczność radzenia sobie z silną presją wywieraną przez rodziców oraz trenerów. Wyniki badań wskazują, że istnieje rozbieżność między opiniami rodziców i ich dzieci na temat zachowań spostrzeganych jako wywieranie presji i zachowań odbieranych jako wspieranie.

Celem wystąpienia jest pokazanie związków między zachowaniami rodziców oraz zaangażowaniem ich dzieci w aktywność sportową. Autorka przedstawi wyniki badań oraz przykłady zaczerpnięte z własnej praktyki. Omówi również różne podejścia rodziców do aktywności sportowej ich dzieci. W podsumowaniu wystąpienia zawrze podstawowe wskazówki na temat tego, jak efektywnie wspierać dzieci uprawiające sport.

passive and active language abilities, as well as eliciting talk during various activities. The whole presentation will be supported by films.

*University School of Physical Education
in Cracow*

Support of pressure? Parents' behavior towards children who practice sport professionally

Sports, at all levels, provide young athletes with a number of experiences stimulating their physical, mental, emotional, and social growth. Along with the opportunities of development, practicing sport may be connected with enormous pressures exerted by parents and coaches.

The results of the study reveal that parents and their children have incongruent views concerning behavior perceived as exerting pressure and behavior providing support. The aim of the presentation is to show correlations between parents' behavior and children's involvement in sport activity. The author will present the results of research and cases from her own practice. Different parents' approaches towards their children's sport activity will be discussed. The speech will be concluded with some basic advices for parents as to how effectively support their children.

MONIKA SUCHOWIERSKA

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej
w Warszawie, Centrum Wczesnej Interwencji
Krok po Kroku

Obecność nauki i pseudonauki w terapiach dla dzieci z autyzmem: zalecenia dla rodziców i profesjonalistów

Zaleca się wiele różnorodnych oddziaływań, mających na celu poprawę funkcjonowania dzieci z autyzmem. Wyniki badań nad efektywnością tych oddziaływań wskazują na fakt częstego występowania pseudonauki w terapiach dla dzieci z autyzmem. Podczas wystąpienia omówione zostaną cechy charakteryzujące podejście pseudonaukowe. Autorka zasugeruje także działania, które rodzice dzieci z zaburzeniami rozwoju i profesjonaliści pracujący z tą populacją mogą przedsięwziąć, aby wybrać odpowiednie oddziaływania terapeutyczne.

ALINA SYLKA, MONIKA ZIELIŃSKA

Uniwersytet Gdański, Centrum Diagnostyki
i Terapii Zaburzeń Rozwojowych

Terapia zachowań werbalnych w leczeniu zaburzeń ekspresji słownej

Celem wystąpienia jest przedstawienie programu interwencji terapeutycznej stosowanej przy budowaniu zachowań werbalnych u dzieci z zaburzeniem ekspresji słownej. Zaprezentowane zostaną efekty oddziaływań terapeutycznych, trwających od trzech miesięcy do sześciu lat, prowadzonych w Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych, którym poddano dziesięcioro dzieci w wieku

Warsaw School of Social Sciences and
Humanities, Step by Step Center
for Early Intervention

The presence of science and pseudoscience in therapies for children with autism: Recommendations for parents and professionals

Various interactions aiming at the improvement of autistic children functioning are recommended. The results of the research on the efficacy of these interactions indicate that pseudoscience appears frequently in therapies for autistic children. During the presentation the author will discuss the features which are characteristic for the pseudoscientific approach. The author will also suggest the activities which can be undertaken by parents with children suffering from developmental disorder and professionals working with this group, in order to choose the adequate therapeutic interaction.

University of Gdańsk, Center for Diagnosis
and Therapy of Developmental Disorders

Verbal behavior therapy in the treatment of specific language impairment

The object of this presentation is to introduce the program of therapeutic intervention applied in building verbal behavior in children who suffer from verbal expression impairment. We will present the effects of therapy of 10 children aged between 3 and 12, conducted by the Centre for Diagnosis and Therapy of Developmental Disorders lasting from 3 months to 6 years. It was observed that in all

od 3 do 12 lat. U wszystkich pacjentów zaobserwowano w pierwszym miesiącu terapii co najmniej podwojenie liczby wypowiedzianych słów. W przypadku większości dzieci zanotowano nie tylko stabilizację, ale również poprawę wyników uzyskiwanych w testach mierzących iloraz inteligencji ogólnej (zarówno słownej, jak i bezsłownej). Uzyskane dane wskazują na zwiększenie zakresu kompetencji werbalnych dzieci, co pozwala wnioskować o skuteczności podjętej interwencji terapeutycznej.

MONIKA SZMIDT, MONIKA ZIELIŃSKA

Uniwersytet Gdański, Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych

Przypadek Kasi Ch., czyli etyka w pracy terapeuty behawioralnego

Celem wystąpienia jest przedstawienie historii postępowania terapeutycznego zastosowanego w celu wyeliminowania moczenia dziennego u 12-letniej dziewczynki z autyzmem dziecięcym. Kasia, zanim rozpoczęła leczenie w Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych, przez okres pięciu lat podlegała wielu interwencjom terapeutycznym, których celem było wyeliminowanie problemu. Autorki wystąpienia przedstawią metody, które zostały w tym okresie zastosowane. Następnie omówią przebieg trwającej ponad dwa lata terapii prowadzonej w Centrum. W wyniku prezentowanych oddziaływań spadła częstotliwość oddawania moczu z 43 do 5 razy dziennie, co jest średnią częstotliwością w tej grupie wiekowej. Omawiany przypadek będzie stanowił przyczynek do rozważań dotyczących etyki w pracy psychologa behawioralnego.

of the cases the number of uttered words at least doubled during the first month of therapy. In the case of most children we did not only notice a stabilisation, but also an increase in their general intelligence quotient test results (in both verbal and non-verbal intelligence). The obtained data indicate that the children's scope of verbal competence increased, which allowed us to conclude that the therapeutic intervention was effective.

University of Gdańsk, Center for Diagnosis and Therapy of Developmental Disorders

The case of Kasia Ch. – ethics in the work of a behavioural therapist

The object of the presentation is to describe the history of therapeutic conduct in working with daytime enuresis of a twelve-year-old girl suffering from child autism. Before receiving therapy at the Centre for Diagnosis and Therapy of Developmental Disorders Kasia was subject to many therapeutic interventions which lasted 5 years and aimed at the elimination of her enuresis. The presentation will include all the methods applied during that time. Afterwards, the authors will present an over 2-year intervention conducted at the Centre. The authors will give account of how 43 instances of urination were reduced to 5, which is average for this age group. On the basis of these intervention examples we would like to raise the issue of ethics in the work of a behavioural psychologist.

MAGDALENA ŚWIEŻACZYŃSKA

Uniwersytet Warszawski, Wydział
Psychologii

University of Warsaw, Department
of Psychology

Czy Dennettowi udało się zdema- skować Skinnera?

Daniel Dennett to jeden z najbardziej znanych amerykańskich filozofów, którego zainteresowania skupiają się wokół filozofii umysłu i filozofii nauki. W opublikowanym w 1981 roku eseju zatytułowanym *Skinner Skinned* podjął próbę polemiki ze stanowiskiem B.F. Skinnera. Dennett, broniąc podejścia mentalistycznego, starał się wykazać niemożność opisu każdego zachowania za pomocą historii wzmocnień. Twierdził (wbrew Skinnerowi), że należy używać intencjonalnego słownictwa przy opisie ludzkiego zachowania. Filozof zarzucał Skinnerowi i jego stanowisku wiele: niezdecydowanie, nieścisłości w tekstach, myślenie życzeniowe, jak również brak ugruntowanej teorii i empirycznych potwierdzeń. Celem wystąpienia będzie przedstawienie obu stanowisk i wykazanie braku zrozumienia lub niewłaściwej interpretacji zasad radykalnego behavioryzmu. Koncepcja Skinnera jest według Denetta niepowodzeniem. Autorka rozważy czy w ogóle można mówić tu o czymś niepowodzeniu, a jeżeli już, to czy akurat Skinnera.

Did Dennett succeed in unmasking Skinner?

Daniel Dennett is one of the best-known American philosophers whose interests are focused around the philosophy of mind and philosophy of science. In his essay entitled Skinner Skinned (1981), he polemicized against Skinner's viewpoint. Defending the mentalistic approach Dennett tried to prove that it is impossible to describe each type of behavior by means of the history of reinforcements. He claimed, (contrary to Skinner) that terms indicating intentional acts should be used when describing human behavior. The philosopher accused Skinner and his views with indecision, inconsistencies in the texts, wishful thinking as well as the lack of established theory and empirical confirmation. The purpose of the presentation is to compare the two approaches and demonstrate a lack of understanding or misinterpretation of the principles of radical behaviorism. In Dennett's regard, Skinner's conception was a failure. We may wonder whether we can talk about anyone's failure here, and, if yes, whether it was Skinner's. The author will consider whether anyone's failure can be declared here, and, if yes, whether it was Skinner's.

SŁAWOMIR TRUSZ

Uniwersytet Pedagogiczny, Instytut Nauk
o Wychowaniu, Polskie Towarzystwo
Psychologii Behavioralnej

Rola nagród i kar w powstawaniu efektu oczekiwania nauczyciela

Edukacyjne samospełniające się proroctwo jest zjawiskiem, które wpływa na osiągnięcia szkolne dużej części uczniów. Nietrafne oczekiwania nauczycieli mogą być potwierdzone przez uczniów, pod warunkiem, że są im przekazywane za pomocą różnych zachowań nauczycieli. W procesie komunikowania oczekiwań istotną rolę odgrywa czynnik sprzężeń zwrotnych, który obejmuje nagrody i pochwały oraz kary i krytykę stosowane w specyficzny sposób przez nauczycieli wobec uczniów obdarzanych niskimi i wysokimi oczekiwaniami.

Wyniki wczesnych badań (lata 70-te XX wieku) sugerują, że uczniowie obdarzani wysokimi oczekiwaniami są nagradzani i karani oraz krytykowani i chwaleni w bardziej adekwatny i zróżnicowany sposób w porównaniu do uczniów obdarzanych negatywnymi oczekiwaniami.

Z drugiej strony, rezultaty metaanaliz wskazują, że znaczenie sprzężeń zwrotnych w powstawaniu efektu oczekiwań nauczyciela jest raczej niewielkie. Na podstawie teorii czterech czynników pośredniczących Rosenthala zostanie przeanalizowana rola nagród i pochwał oraz kar i krytyki w procesie pośredniczenia i behawioralnego potwierdzenia nietrafnych oczekiwań przez uczniów, z uwzględnieniem emocjonalnego i poznawczego znaczenia sprzężeń zwrotnych.

*Pedagogical University of Cracow, Institute
of Education Science, Polish Society
for Behavioral Psychology*

Role of reward and punishment in the formation of teacher expectation effect

Educational self-fulfilling prophecy is a phenomenon which influences the achievements of many students. Teachers' inaccurate expectations may be confirmed by students, under the condition that the teachers behave in a way that mirrors their expectations. The feedback factor plays a significant role in the process of communicating one's expectations. It includes teacher's specific use of reward, praise, criticism and punishment toward high and low-expectation students.

The results of early researches (the seventies of the 20th century) suggest that high-expectation students are rewarded and punished as well as criticized and praised in a more adequate and differentiated way than the low-expectation ones.

On the other hand, results of the meta-analyses show that the importance of feedback factor in the formation of teacher expectation effect is rather insignificant. The role of reward, praise, punishment and criticism in the process of mediation and behavioral confirmation of inadequate expectations will be analyzed, taking into account emotional and cognitive importance of feedback on the basis of Rosenthal's four factor theory.

BEATA WASYLEWICZ

Uniwersytet Jagielloński, Instytut
Psychologii

Jagiellonian University, Institute
of Psychology

Zastosowanie terapii EEG biofeedback w leczeniu ADHD

EEG biofeedback jest formą terapii opartej na teorii uczenia się. Za pomocą metody stopniowych przybliżeń prowadzi się do uruchomienia innego, lepszego sposobu funkcjonowania mózgu, aby w kolejnych sesjach ten nowy wzorzec utrwalić. Nieliczne badania dotyczące trwałości zmian wskazują, że mogą mieć one charakter długotrwały. Plastyczność neuronalna pozwala na przeorganizowanie pracy mózgu, zmiany pojawiają się również na poziomie głęboko położonych struktur. Skuteczność tej formy oddziaływania jest sprawdzana w terapii wielu zaburzeń, bardzo często w leczeniu ADHD. Osoby poddane terapii EEG biofeedback porównuje się zazwyczaj z osobami stosującymi farmakoterapię, oraz z osobami oczekującymi na terapię. Różnice uwidaczniają się na trzech poziomach: na poziomie obserwowalnych zachowań, w wynikach testów psychometrycznych i w miarach obrazujących pracę mózgu, takich jak EEG i fMRI. Neurofeedback, w przeciwieństwie do farmakoterapii, prowadzi do korzystnych zmian w czynności elektrycznej mózgu oraz większej aktywacji tych struktur, które są odpowiedzialne za selektywność uwagi i kontrolę reakcji. Równie skutecznie lub w większym stopniu niż farmakoterapia zmniejsza nadpobudliwość ruchową, impulsywność i deficyty uwagi.

EEG biofeedback in the treatment of ADHD

EEG biofeedback is a form of therapy based on the theory of learning. The method of gradual approximations is used to develop a new, better way of brain functioning. The subsequent sessions attempt to consolidate the new patterns. Some researches have shown that these changes may be long-lasting. The neuronal plasticity allows the brain to reorganize, changes are present also on the level of deep brain structures. Effectiveness of this treatment is evaluated in the therapy of many mental disorders, one of the common ones being ADHD. Participants who receive neurofeedback therapy are compared with the stimulant therapy group, or in other studies conducted, with the group waiting for their therapy. The effects are observed on three levels: observable behavior, results of psychometric tests, and measures of brain activity such as EEG and fMRI. Neurofeedback therapy, unlike the stimulant treatment, leads to beneficial changes in the electrical activity of the brain and increased activation of the brain structures that are responsible for selective attention and response inhibition. EEG biofeedback is an effective method of reducing hyperactivity, impulsivity and attention deficits. Improvement is the same as, or higher than, the results achieved using stimulant therapy.

KAROL WOLSKI

Uniwersytet Jagielloński, Instytut
Psychologii

Jagiellonian University, Institute
of Psychology

**Co daje skrzyżowanie komputera
z budzikiem?****Psychologia poznawczo-behawio-
ralna jako nauka o projektowaniu
przedmiotów codziennego użytku**

Jak uruchomić funkcję nagrywania w nowym magnetowidzie? Jak zainstalować oraz korzystać z najnowszego edytora tekstu? Jak ustawić termostat tak, aby lodówka mroziła w odpowiedni sposób? Wreszcie, co zrobić, żeby elektroniczny budzik zadzwonił o odpowiedniej godzinie, nie budząc nas jak zwykle w środku nocy? Odpowiedzi na te pytania powinny być proste, niestety często takie nie są, a przedmioty codziennego użytku przysparzają nam więcej kłopotów, niż byśmy sobie tego życzyli. W większości przypadków użytkownik obwinia siebie za niewłaściwe użycie przedmiotu lub urządzenia. Jednak najczęściej wina nie leży po jego stronie, problemy zaś wynikają z niewłaściwego zaprojektowania przedmiotu. Psychologia, a szczególnie nurt poznawczo-behawioralny może pomóc zrozumieć, w jaki sposób powinny być projektowane przedmioty codziennego użytku, aby nie sprawiały problemów ich posiadaczom. Celem wystąpienia jest ukazanie możliwości psychologii poznawczo-behawioralnej jako nauki o projektowaniu przedmiotów codziennego użytku.

***What comes out of the combination of
the computer and the electronic alarm
clock?******Cognitive behavioral psychology as a
science of the design of everyday things***

How to start a recording function in a new video cassette recorder? How to install and use the latest word processor? How to set a thermostat so that the fridge works in an appropriate manner? Finally, what can one do so that an electronic alarm clock goes off at an appropriate time, instead of waking one up as usually in the middle of the night? The answers to these questions should be simple, but unfortunately they seldom are. Everyday things cause more trouble than we wish. In most cases the user blames himself for the misuse of a device. However, most often the user is not to blame for an inappropriate usage. Problems stem from improper design. Psychology, especially the cognitive behavioral approach, may help us understand how everyday things should be designed, so they do not cause problems to their holders. The aim of this speech is to show the possibilities of cognitive behavioral psychology as a science of the design.

ANNA M. ZIÓŁKOWSKA

Uniwersytet Jagielloński, Zakład
Psychologii Behawioralnej, Polskie
Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Jagiellonian University, Department
of Behavioral Psychology,
Polish Society for Behavioral Psychology

Skinnera refleksje na temat zagrożeń świata

W sierpniu 1982 roku, podczas posiedzenia Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego B.F. Skinner wygłosił referat zatytułowany *Dlaczego nie podejmujemy działań mających na celu ocalenie świata*, który został następnie opublikowany w zbiorze *Dalsze refleksje* (1987). Artykuł ten wydaje się być szczególnie istotny dla behawiorystów, ponieważ rozszerza zakres stosowania analizy zachowania. Skinner stwierdza, że celem analizy zachowania jest nie tylko poprawianie jakości życia, ale również rozwiązywanie problemów, które zagrażają całej ludzkości. Celem wystąpienia będzie przedstawienie przewidywanych przez Skinnera zagrożeń świata, ich przyczyn oraz proponowanych sposobów ich rozwiązywania, z perspektywy ponad 25 lat, które minęły od czasu, kiedy Skinner zwrócił na nie uwagę.

Skinner's reflections on the threats to the world

In August, 1982, Skinner presented his lecture entitled Why We Are Not Acting to Save the World at the meeting of the American Psychological Association. It was later published in a collection of papers Upon Further Reflection (1987). This article seems to be of special importance to behaviorists as it extends the range of applying behavior analysis. Skinner states, that the aim of behavior analysis is not only to help people live better, but also to solve problems that imperil the very existence of humankind. The purpose of this lecture is to present the threats to the world predicted by Skinner - their origins and suggested solutions, from the perspective dating 25 years after Skinner pointed to them.

Premiera książki

Współczesna psychologia behawioralna

Wybrane zagadnienia

pod redakcją

Przemysława Bąbla i Pawła Ostaszewskiego

Book premiere

Contemporary Behavioral Psychology

Selected Topics

edited by

Przemysław Bąbel and Paweł Ostaszewski

Z wprowadzenia do książki

Dynamiczny rozwój psychologii behawioralnej w Polsce nie znajduje odzwierciedlenia w liczbie publikacji. Poza tłumaczeniami prac zachodnich, o charakterze głównie historycznym lub stricte praktycznym, publikacje książkowe, zawierające oryginalne prace polskich psychologów behawioralnych, policzyć można na palcach jednej ręki. I chociaż są one niezwykle cenne, to brakuje wśród nich pozycji o charakterze bardziej systematycznym - pokazującej jak najpełniejszy obraz zainteresowań i dorobku badawczego polskich psychologów behawioralnych. Niniejsza książka jest próbą wypełnienia tej luki. Jej celem jest dokonanie przeglądu i podsumowania współczesnego stanu badań w zakresie psychologii behawioralnej, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku polskich badaczy.

Książka stanowi najszerszą prezentację zagadnień psychologii behawioralnej na polskim rynku wydawniczym. Odzwierciedla zainteresowania i kierunki prowadzonych badań przez polskich psychologów behawioralnych na tle dorobku światowego. Mamy nadzieję, że publikacja spotka się z zainteresowaniem nie tylko ze strony środowiska polskich psychologów behawioralnych, ale i przedstawicieli innych nurtów psychologii, stając się okazją do dyskusji prezentowanych

From the introduction

The development of behavioral psychology in Poland does not go parallel with the number of publications in this area. Apart from translations of Western European and American works into Polish, that comprise mainly historical or strictly practical material, there are very few books containing original works of Polish behavioral psychologists. Although they are very valuable, we experience a lack of books of systematic character on the topic that would form a comprehensive and most exhaustive picture of interests and scientific oeuvre of Polish behavioral psychologists. This book tries to fill in the gap. It has been designed to outline and summarize the current state of research in behavioral psychology, paying special attention to Polish researchers.

This book includes the broadest presentation of the issues of behavioral psychology on the Polish publishing market. It mirrors the interests and the fields of research conducted by Polish behavioral psychologists, as compared to the achievements of the entire World in this area. We hope the book will be of interest not only to Polish behavioral psychologists, but also to the representatives of other branches of psychology, and may be an opportunity to discuss the issues presented in the book from various standpoints. We are positive that nothing

w niej zagadnień z różnych punktów widzenia. Jesteśmy bowiem przekonani, że nic tak nie sprzyja rozwojowi badań, jak dyskusje, w których ścierają się odmienne – często nawet skrajnie różne – poglądy na badane zjawiska. Mamy nadzieję, że poza znaczeniem naukowym, niniejsza książka będzie też miała walor dydaktyczny. Poszczególne rozdziały mogą służyć jako lektura do zajęć nie tylko z zakresu psychologii behawioralnej, ale i innych przedmiotów, umożliwiając studentom zapoznanie się z behawioralnym punktem widzenia na zagadnienia badane przez współczesną psychologię.

Gorąco zapraszamy na spotkanie ze współczesną psychologią behawioralną!

Przemysław Bąbel
Paweł Ostaszewski

Z recenzji

prof. dr. hab. Wojciecha Pisuli

Współczesna psychologia behawioralna. Wybrane zagadnienia jest książką niezwykłą. To, co łączy wszystkie teksty, to przynależność ideowa, teoretyczna i metodologiczna do jednego systemu teoretycznego, lub szerzej, ideologicznego. Jest nim behavioryzm wyrastający z teoretycznych podstaw stworzonych przez B.F. Skinnera.

Książka jest wykładnią paradygmatu psychologii behawioralnej. Znajdziemy w niej systematyczny wykład dotyczący podstaw teoretycznych, metod i zastosowań psychologii behawioralnej. Dowiadujemy się z niej, jakie cele może sobie stawiać badacz. Celem postępowania badawczego jest opis relacji organizmu i otoczenia (bez wyja-

helps the development of research novelties to arise as much as discussions during which various views meet, sometimes even totally different. We are convinced that discussions, during which various – often extremely different – views are confronted, stimulate the development of the research like nothing else does. We hope that, apart from scientific significance, the book will also be useful for didactic purposes. Individual chapters may serve as readings for courses, not only in the field of behavioral psychology, but also in other subjects, helping students become acquainted with behaviorist point of view on the topics examined by current psychology.

We warmly welcome everybody for a meeting with behavioral psychology.

Przemysław Bąbel
Paweł Ostaszewski

Excerpt from review

by Prof. Wojciech Pisula

Contemporary Behavioral Psychology. Selected Topics is an unusual book. All of the texts included in the book are homogenous in terms of their ideas, theory and methods in respect to one theoretical system, or even an ideological one. One can find there the behaviorism that developed out of theoretical Skinnerian basics.

The book comprises an interpretation to the paradigm of behavioral psychology. We will find there a systematic lecture on theoretical basics, methods and applications of behavioral psychology. We can get to know what aims a researcher can set to him or herself. The aim of a research is to describe the relation between an organism and the surroundings (with no explanation referring to processes that are not

śnienia odwołującego się do niemierzalnych bezpośrednio procesów). Kryterium sukcesu staje się więc zdolność przewidywania zdarzeń. Przewidywanie to miara skuteczności postępowania badawczego oraz oddziaływań praktycznych. Jest więc psychologia behawioralna wierną kontynuatorką pozytywizmu, z którego wiele zresztą na początku swego rozwoju zaczerpnęła.

Prezentowane teksty w klarowny i kompetentny sposób wprowadzają Czytelnika w problematykę. Wielką zaletą recenzowanej pozycji jest to, że została napisana przez osoby, które rzeczywiście psychologię behawioralną uprawiają. W obliczu zalewu prac, w których głównym elementem jest pisanie „z drugiej ręki” o tym, co napisali inni, jest to niezwykle ważna charakterystyka książki.

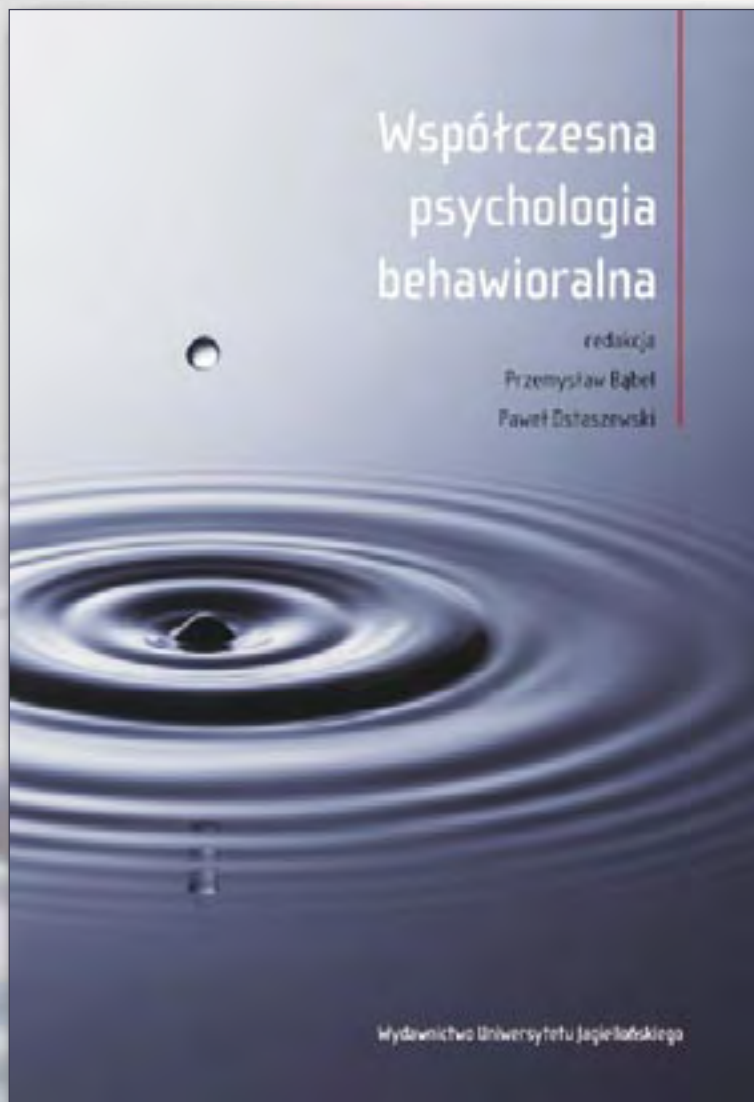
Nie będąc członkiem społeczności psychologów tej orientacji, stwierdzam, że i krytykom i zwolennikom behawioryzmu jest ta książka potrzebna do naukowego i profesjonalnego rozwoju. Niedoinformowanemu zaś Czytelnikowi, polegającemu dotąd na przekazie „z drugiej ręki”, będzie służyła jako wiarygodne źródło informacji.

directly measurable). The ability to predict future events becomes the criterion of success. Prediction stands as a measurement of effectiveness of research procedures and practical influences. Thus, behavioral psychology makes a faithful continuation of positivism, actually, having taken much out of it the beginning of its development.

The texts included in the book help the reader become acquainted with the presented topics in a clear and competent way. This book has been written by professionals who do really practice behavioral psychology. This book is of great importance in comparison with a vast number of other works, whose contents comprise 'second hand' writing, i.e. writing about what somebody else wrote.

Although I am not a member of the community of psychologists of this orientation, I consider this book a must and indispensable material for professional self-development both or critiques and supporters of behaviorism. It may also serve as a reliable source of information for an under-informed reader, who relied on the 'second hand' sources up to this time.

NAJSZERSZA PREZENTACJA ZAGADNIENÍ PSYCHOLOGII BEHAWIORALNEJ NA POLSKIM RYNKU WYDAWNICZYM

Zawiera m.in.:

- podstawy teoretyczne, metody i zastosowania psychologii behawioralnej
- zainteresowania i kierunki badań prowadzonych przez polskich psychologów behawioralnych na tle dorobku światowego
- cele, jakie może sobie stawiać badacz

Jest to książka niezwykła. To, co łączy wszystkie teksty, to przynależność ideowa, teoretyczna i metodologiczna do jednego systemu teoretycznego, lub szerzej, ideologicznego. Jest nim behawioryzm wyrastający z teoretycznych podstaw stworzonych przez B. F. Skinnera.

(z recenzji Prof. Wojciecha Pisuli)

WYDAWNICTWO

UNIwersytetu
JAGIELLOŃSKIEGO

www.wuj.pl

REDAKCJA: ul. Michałowskiego 9/2, 31-126 Kraków, tel. (12) 631-18-80, e-mail: redakcja@wuj.pl
DYSTRYBUCJA: ul. Wrocławska 53, 30-011 Kraków, tel. (12) 631-01-97, e-mail: sprzedaz@wuj.pl

PATRONAT

Charaktery
MAGAZYN PSYCHOLOGICZNY

ptpb
Polskie Towarzystwo Psychologiczne

Spis treści

Wprowadzenie do psychologii behawioralnej
(Przemysław Bąbel i Paweł Ostaszewski)

Rozdział 1. Filozoficzne podłoże założeń
radykalnego behawioryzmu B.F. Skinnera
(Magdalena Świeżaczyńska i Paweł
Ostaszewski)

Rozdział 2. Podstawy metodologii badań
eksperymentalnej analizy zachowania
(Wojciech Białaszek i Paweł Ostaszewski)

Rozdział 3. Ocena funkcjonalna: metody
przeprowadzania analiz i wykorzystanie ich
wyników w praktyce (Monika Suchowierska)

Rozdział 4. Prawo dopasowania i podstawy
ekonomii behawioralnej (Paweł Ostaszewski
i Wojciech Białaszek)

Rozdział 5. Wartość wzmocnień i jej zmiany:
dyskontowanie i jego praktyczne odniesienia
(Paweł Ostaszewski, Wojciech Białaszek i
Adriana Oniszk)

Rozdział 6. Osobowość w ujęciu psychologii
behawioralnej (Anna M. Ziółkowska)

Rozdział 7. Zachowania werbalne: koncepcja
B.F. Skinnera i krytyka N. Chomsky'ego
(Monika Suchowierska i Rafał Kawa)

Rozdział 8. Warunkowanie klasyczne jako
mechanizm działania placebo (Przemysław
Bąbel)

Rozdział 9. Stosowana analiza zachowania
– wykorzystanie technik behawioralnych
do rozwiązywania problemów społecznych
(Monika Suchowierska)

Table of contents

*Introduction to behavioral psychology
(Przemysław Bąbel, Paweł Ostaszewski)*

*Chapter 1. Philosophical basis for the guide-
lines of B. F. Skinner's radical behaviorism
(Magdalena Świeżaczyńska, Paweł Ostaszew-
ski)*

*Chapter 2. Fundamentals of research metho-
dology for experimental behavior analysis
(Wojciech Białaszek, Paweł Ostaszewski)*

*Chapter 3. Functional evaluation: methods of
carrying out the analyses and practical appli-
cation of their results (Monika Suchowierska)*

*Chapter 4. Matching Law and the fundamen-
tals of behavioral economy (Paweł Ostaszew-
ski, Wojciech Białaszek)*

*Chapter 5. The value of reinforcements and
its fluctuations: discounting and its practical
references (Paweł Ostaszewski, Wojciech Bia-
łaszek, Adriana Oniszk)*

*Chapter 6. Personality in the light of behavio-
ral psychology (Anna M. Ziółkowska)*

*Chapter 7. Verbal behavior: a critique of B. F.
Skinner's concept by N. Chomsky
(Monika Suchowierska, Rafał Kawa)*

*Chapter 8. Classical conditioning as a mecha-
nism of the placebo effect (Przemysław Bąbel)*

*Chapter 9. Applied behavior analysis: using
behavioral techniques to solve social issues
(Monika Suchowierska)*

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej (PTPB) powstało 16 listopada 2002 roku, choć formalnie istnieje od 7 października 2004 roku, kiedy to zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego. Towarzystwo zrzesza głównie psychologów (zarówno pracowników wyższych uczelni i doktorantów, jak i psychologów-praktyków) i studentów psychologii, ale także osoby reprezentujące dziedziny pokrewne - głównie pedagogów i terapeutów.

Najważniejsze cele statutowe PTPB

- Rozwijanie i propagowanie wiedzy psychologicznej, ze szczególnym uwzględnieniem analizy behawioralnej jako nauki o zachowaniu.
- Podnoszenie kwalifikacji zawodowych Członków Towarzystwa, jak i osób, których cele są zbieżne z celami Towarzystwa.
- Wspieranie inicjatyw naukowych, samokształceniowych i gospodarczych członków Towarzystwa.
- Działalność na rzecz rozpowszechniania wiedzy na temat zjawisk społecznych, w szczególności zjawisk społecznie niepożądanych oraz ich modyfikowanie.
- Propagowanie zasad etyki zawodowej i egzekwowanie ich przestrzegania.
- Propagowanie idei efektywnej terapii behawioralnej jako formy leczenia psychologicznego, jak również upowszechnianie wiedzy na temat form terapii i ich skuteczności.

Polish Society for Behavioral Psychology

The Polish Society For Behavioral Psychology (PSBP) was founded on November 16, 2002, although it formally exists since 7 October 2004 - the day when it was entered into the National Court Register. The Society associates mainly psychologists (university lecturers, people working for doctor's degree, practicing psychologists), students of psychology, and people representing similar fields: mainly pedagogues and therapists.

Most Important statutory goals of the PSBP

- *Developing and promoting psychological knowledge, with special attention paid to behavioral analysis as a science about behavior.*
- *Improving professional qualifications of the members of the Society, as well as of people who set themselves goals that are similar to those of the Society.*
- *Supporting scientific initiatives, both of self-development- and marketing-oriented members of the Society.*
- *Activities spreading knowledge on social phenomena, especially on unfavorable social phenomena, as well as modifying them.*
- *Promoting professional ethics and its implementation*
- *Promoting the idea of effective behavioral treatment as a form of psychological treatment, as well as spreading knowledge on forms of therapy and their effectiveness*

Obszary działalności PTPB

▪ **Działalność naukowa.** Począwszy od 2005 r. PTPB rokrocznie organizuje Sympozja Naukowe z okazji kolejnych rocznic urodzin Burrhusa F. Skinnera, twórcy eksperymentalnej analizy zachowania. Celem Sympozjów jest prezentacja zagadnień teoretycznych, rezultatów badań, doświadczeń zawodowych oraz zastosowań psychologii behawioralnej. Sympozja Naukowe PTPB gromadzą wszystkich najwybitniejszych przedstawicieli psychologii behawioralnej w Polsce, stanowiąc doskonałą okazję do wymiany poglądów i integracji środowiska.

▪ **Działalność wydawnicza.** Przy współpracy z PTPB ukazało się drugie wydanie książki Maxiego C. Maultsby'ego *Racjonalna Terapia Zachowania. Podręcznik terapii poznawczo-behawioralnej* (Wydawnictwo Dominika Księskiego „Wulkan”, Żnin 2008). PTPB jest także patronem wydania książki *Współczesna psychologia behawioralna. Wybrane zagadnienia* pod redakcją Przemysława Bąbla i Pawła Ostaszewskiego (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008).

▪ **Działalność szkoleniowa.** PTPB organizuje szkolenia, wykłady i prelekcje. Największą popularnością cieszą się warsztaty z Racjonalnej Terapii Zachowania, organizowane cyklicznie od 2005 r. Najważniejszym przedsięwzięciem szkoleniowym, w które zaangażowane jest PTPB, jest trzyletni program kursów zakończonych uzyskaniem certyfikatu terapeuty behawioralnego (więcej na stronie: www.terapiabehawioralna.pl).

▪ **Działalność na rzecz środowiska psychologów i psychoterapeutów.** Przedstawiciele PTPB biorą aktywny udział w pracach nad ustawą o zawodzie psychologa, prowadzonych w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.

Areas of activity of the PSBP

▪ **Scientific activity.** Since 2005 each consecutive year PSBP organizes Scientific Symposia celebrating Skinner's birthday, as he invented experimental behavioral analysis. The aim of the symposia is to present theoretical issues, research results, professional experiences, and the application of behavioral psychology. The Scientific Symposia of PSBP provide an opportunity for all most prominent representatives of behavioral psychology in Poland to meet, creating a great opportunity for them to exchange ideas and integrate.

▪ **Editorial activity.** Cooperating with PSBP published was the second edition of Handbook of Rational Self-Counseling by Maxie C. Maultsby (Dominik Księski's Wulkan Publishing House). PSBP is also the patron of the book Contemporary behavioral psychology. Selected topics, edited by Przemysław Bąbel and Paweł Ostaszewski (Jagiellonian University Publishing House, Krakow, 2008).

▪ **Educational activity.** PSBP organizes trainings and lectures. The workshops on Rational Behavior Therapy seem have gained the greatest popularity. They are organized periodically since 2005. The greatest enterprise PSBP is involved in forms a three year program of courses, after whose completion the participants are awarded with a certificate of behavioral therapist (more information on: www.terapiabehawioralna.pl).

▪ **Activity for psychologists and psychotherapists.** The representatives of PSBP participate actively in the works on the Act on The Profession of Psychologist, conducted in The Ministry of Work and Social Politics.

Członkostwo

Aby zostać członkiem PTPB należy złożyć deklarację członkowską wraz z podpisami dwóch członków PTPB, rekomendujących kandydaturę. Formularz deklaracji członkowskiej znajduje się na stronie www.ptpb.pl w zakładce „członkostwo”.

Adres pocztowy:

Polskie Towarzystwo
Psychologii Behawioralnej
al. Mickiewicza 3
31-120 Kraków

e-mail: info@ptpb.pl

www.ptpb.pl

Membership

In order to become a member of PSBP one should file an application and receive signatures of two members of PSBP, who recommend the candidate. The form of application can be found on: www.ptpb.pl in “członkostwo” section.

Indeks osobowy / *Index of participants*

Bagińska Aneta 21, 27, 37
Bąbel Przemysław 4, 7, 13, 17, 18, 23, 24, 37, 55, 56, 59, 62
Białek Arkadiusz 19, 25, 39
Cipora Krzysztof 19, 25, 40
Czabała Czesław 4, 20, 21, 26, 27, 29
Czajak Dominika 18, 24, 40
Czerniawska Ewa 4, 21, 27, 29
Gronostaj Aleksandra 22, 28, 41
Jaworska Joanna 21, 27, 42
Kasprzyk Katarzyna 20, 26, 43
Kawa Rafał 20, 26, 44, 59
Kielar-Turska Maria 4, 20, 21, 26, 27, 30, 31
Krzyżewski Krzysztof 4, 9, 11, 17, 19, 23, 25
Leszczyńska Alicja 22, 28, 44
Lubomirska Anna 21, 27, 42
Nęcka Edward 4, 17, 18, 23, 24, 32
Oleś Piotr 4, 19, 25, 32
Ostaszewski Paweł 4, 9, 11, 17, 23, 33, 55, 56, 59, 62
Paw Łukasz 19, 25, 45
Pisula Wojciech 4, 19, 25, 31, 34, 56
Polczyk Romuald 4, 11, 18, 24, 35
Rejek Anna 21, 27, 46
Siekańska Małgorzata 22, 28, 47
Suchowierska Monika 4, 20, 26, 48, 59
Sylka Alina 20, 26, 48
Szmidt Monika 21, 27, 49
Świeżaczyńska Magdalena 18, 24, 50, 59
Trusz Sławomir 9, 18, 24, 51
Wachel Joanna 20, 26, 43
Wasylewicz Beata 22, 28, 52
Włodarska Ewa 21, 27, 42
Wolski Karol 22, 28, 53
Zielińska Monika 20, 21, 26, 27, 37, 48, 49
Ziółkowska Anna M. 4, 7, 9, 11, 18, 24, 54, 59

II SYMPOZJUM NAUKOWE POLSKIEGO TOWARZYSTWA PSYCHOLOGII BEHAWIORALNEJ KRAKÓW, 20 MARCA 2006 ROKU

Dnia 20 marca 2006 roku, w dniu 102. rocznicy urodzin wybitnego behawiorysty B. F. Skinnera, odbyło się w Krakowie II Sympozjum Naukowe organizowane przez Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej. Obrady były prowadzone w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, przy którym działa Towarzystwo.

Impreza miała charakter ogólnopolski – referaty zaprezentowali specjaliści z Krakowa, Warszawy, Gdańska, Poznania, Kielc i Rzeszowa. Uczestnicy Sympozjum mogli wysłuchać 16 wystąpień przedstawionych w czterech sesjach tematycznych: 1. Psychologia behawioralna: zagadnienia teoretyczne; 2. Psychologia behawioralna w praktyce; 3. Terapia behawioralna dziecka z autyzmem; 4. Z historii psychologii behawioralnej.

Obrady otworzył Przemysław Bąbel – Prezes Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej (PTPB). W swoim wystąpieniu odwołał się do historii powstania PTPB i przypomniał podstawowe cele, dla których realizacji powołano Towarzystwo – propagowanie wiedzy psychologicznej (ze szczególnym uwzględnieniem analizy behawioralnej jako nauki o zachowaniu), podnoszenie kwalifikacji zawodowych psychologów, wspieranie inicjatyw naukowych oraz integrowanie środowiska. Wyraził również nadzieję, że doroczne sympozja organizowane przez PTPB są dobrą okazją, by te zadania realizować. Ponadto zwrócił uwagę na rosnące zainteresowanie metodami i sposobami wyjaśniania proponowanymi przez behawioryzm. Odzwierciedleniem tego jest między innymi duże i stale rosnące zainteresowanie profesjonalistów i studentów działaniami podejmowanymi przez Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej i liczny udział w II Sympozjum Naukowym Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej.

W pierwszej sesji referatowej poświęconej zagadnieniom teoretycznym psychologii behawioralnej przedstawiono cztery referaty. Romuald Polczyk (UJ) w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na pewną możliwą do zaobserwowania w psychologii tendencję, polegającą na negowaniu przez nowo powstający kierunek osiągnąć kierunku poprzedniego. Skutkiem takiego podejścia jest obecny w psychologii spór przedstawicieli trzech wielkich nurtów – psychoanalizy, behawioryzmu i psychologii poznawczej. Autor referatu przekonywał, że twierdzenia o wyższości któregośkolwiek z nurtów nad innymi kierunkami są szkodliwe i prowadzą nieuchronnie do zahamowania rozwoju wiedzy psychologicznej. Konieczne jest natomiast badanie, w jakich warunkach, wobec jakich problemów badawczych dane podejście teoretyczne jest najkorzystniejsze. Swoje tezy autor poparł wynikami eksperymentów, które świadczą o tym, że skuteczność przy rozwiązywaniu problemów badawczych i terapeutycznych jest zależna od odpowiedniego doboru metody wyjaśniania (metody terapii) do danego problemu.

Przemysław Bąbel (UJ, PTPB) w interesującym wystąpieniu przedstawił klasyczne doświadczenia z udziałem zwierząt, z których wynika, że można w nich zaobserwować efekt placebo. Wyniki tych doświadczeń przeczą pogładowi, że efekt placebo jest charak-

terystyczny jedynie dla gatunku ludzkiego, i dowodzą, że mechanizmem odpowiedzialnym za jego wywołanie jest warunkowanie klasyczne. Szczególną uwagę autor poświęcił zjawisku polegającemu na występowaniu w odpowiedzi na placebo reakcji przeciwnych do reakcji na aktywną substancję, pod pozorem której podane było placebo.

Wojciech Białaszek (UW, Polskie Towarzystwo Analizy Behavioralnej) wyjaśniał mechanizmy dokonywania wyborów i podejmowania decyzji. Zwrócił uwagę na fakt, iż w większości znanych badań analizuje się takie sytuacje, w których podmiot dokonuje wyboru między dwoma wzmocnieniami – dostępnym natychmiast i odroczone. Autora zainteresowało zachowanie w sytuacjach bardziej złożonych, zbliżonych do sytuacji naturalnych, w których podmiot staje wobec sekwencji połączonych ze sobą pojedynczych wyborów.

W ostatnim w tej sesji referacie Elżbieta Bajcar (UR, PTPB) dyskutowała z powszechnym, potwierdzanym w licznych badaniach przekonaniem o pozytywnym i adaptacyjnym wpływie posiadania kontroli. Autorka zacytowała eksperymenty, z których wynika, że sprawowanie kontroli nad otoczeniem lub funkcjonowanie w środowisku stwarzającym możliwości kontroli nie są same w sobie wyznacznikami dobrego przystosowania. Dobrostan i wysoka jakość życia zależą raczej od tego, czy możliwości kontroli istniejące obiektywnie w danej sytuacji bodźcowej są dostosowane do indywidualnych kompetencji behawioralnych.

Kolejna sesja poświęcona była w całości praktycznym zastosowaniom psychologii behawioralnej. Przedstawiono możliwości zastosowania analizy behawioralnej w zarządzaniu personelem, w terapii zaburzeń psychicznych, w leczeniu problemów związanych z chorobą somatyczną. Agata Broś (UJ, PTPB) omówiła modele kompetencyjne jako jedno z ważniejszych narzędzi wykorzystywanych w psychologii zarządzania. Autorka przedstawiła reguły tworzenia modeli kompetencyjnych, wskazała na ich konkretne zastosowania oraz korzyści wynikające z ich wykorzystania. Tomasz Drożdż (UJ, PTPB) zaprezentował ogólne założenia Racjonalnej Terapii Zachowania oraz wskazał na możliwości zastosowania tego poznawczo-behawioralnego programu terapeutycznego do zmiany zachowań osób cierpiących z powodu depresji. Wybrane aspekty behawioralne programu Simontona omówiła Agnieszka Hottowy (UJ, PTPB). Zwróciła uwagę na to, że poza typowo poznawczymi technikami (np. technikami wyobrażeniowymi) program wykorzystuje również techniki behawioralne (analizę zachowania), i tym behawioralnym aspektem terapii poświęciła znaczną część swojego wystąpienia.

Sesję drugą zamknęła Małgorzata Ciemborowicz (Polskie Stowarzyszenie Terapii Behawioralnej), która zaprezentowała przebieg i efekty rocznej terapii chłopca z zespołem Aspergera. Przedstawiła również ogólne reguły, które należy uwzględnić, planując pracę z dzieckiem z zespołem Aspergera.

W trzeciej sesji tematycznej, cieszącej się ogromnym zainteresowaniem, prelegenci przedstawili różne aspekty terapii autyzmu. Referat Anny Budzińskiej (Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka, PSTB) poświęcony był problemowi uczenia zachowań społecznych niemówiącego dziecka z autyzmem. W prezentowanych badaniach wykorzystano do nauki społecznych zachowań metodę skryptów i ich wycofywania. Badania prowadzono z wykorzystaniem behawioralnego modelu badawczego *multiple – probe design across materials*.

Zagadnienie „jakości” w terapii behawioralnej osób z autyzmem przedstawiły Kornela Grzegorzczyk-Dhuciak i Ewa Kuliga-Musiał (PSTB). Autorki omówiły standardy, jakie powinien spełniać terapeuta behawioralny, oraz wskazały na konieczność podejmowania przez terapeutów pewnych kompleksowych działań, których celem jest podnoszenie jakości terapii.

Problem funkcjonowania dziecka autystycznego w szkołach integracyjnych poruszył Rafał Kawa (Centrum Wczesnej Interwencji Krok po kroku, PTAB). Przedstawił rolę tzw. terapeuty – cienia towarzyszącego dziecku podczas zajęć szkolnych – oraz metody, techniki i narzędzia wykorzystywane w pracy tego rodzaju.

Iłona Nowak, Sylwia Ciszewska, Justyna Józwik-Koziół z Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Terapeutyczno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Kielcach przedstawiły specyfikę pracy Ośrodka, który reprezentowały. Analizując efekty pracy z jednym z podopiecznych, omówiły reguły, które wykorzystują w pracy z dziećmi autystycznymi i ich rodzinami.

Sesję poświęconą zagadnieniom autyzmu zamknął referat Lidii Domańskiej (Oddział dla Dzieci z Autyzmem w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Poznaniu). Autorka poruszyła niezwykle istotny dla osób zajmujących się terapią behawioralną problem ewaluacji pracy terapeutów. Przedstawiła wyniki ewaluacji kadry Oddziału dla Dzieci z Autyzmem oraz wyjaśniła, na podstawie jakich kryteriów dokonuje się takiej oceny.

W ostatniej sesji Sympozjum, zatytułowanej „Z historii psychologii behawioralnej”, wysłuchaliśmy trzech referatów. Sesję otworzył Jerzy Siuta (UJ) referatem, w którym przedstawił sylwetkę znakomitego behawiorysty B. F. Skinnera. Autor skupił swoją uwagę na pasji konstruktorskiej Skinnera. Wspominał o wielu ciekawych urządzeniach przezeń skonstruowanych, jednak główną część wystąpienia poświęcił omówieniu interesującego projektu o nazwie Pelikan, w którym czyniono próby ze specjalnie zaprojektowanymi pociskami sterowanymi przez ptaki.

Anna Ziolkowska (UJ, PTPB) przypomniała jeden z wynalazków B. F. Skinnera, który to wynalazek – za sprawą publikacji w popularnym magazynie – przeszedł do historii pod nazwą „dziecko w pudełku”. Polegał on na skonstruowaniu specjalnego łóżeczka – akwarium, które dzięki przemyślanej konstrukcji zapewniało małej córce naukowca Deborah stałe, komfortowe warunki środowiskowe. Wynalazek Skinnera został opacznie przedstawiony, czego skutkiem była burzliwa reakcja czytelników. Autorka referatu wyjaśnia mity i nieporozumienia związane z tym wynalazkiem, jego konstruktorem i Deborah Skinner.

Na zakończenie sesji Ewa Srebro (UJ, PTPB) przedstawiła teorię jednego z uczniów B. F. Skinnera – R. J. Herrnsteina – dotyczącą dokonywania wyborów między dostępnymi wzmocnieniami. W swoim wystąpieniu odwołała się również do eksperymentów przeprowadzonych przez twórcę teorii.

II Sympozjum Naukowemu Polskiemu Towarzystwa Psychologii Behawioralnej zakończyła dyskusja dotycząca programu szkolenia terapeutów behawioralnych. Gospodarze Sympozjum wraz z Polskim Stowarzyszeniem Terapii Behawioralnej i Instytutem Wspomagania Rozwoju Dziecka przedstawili i poddali pod dyskusję treści programu

szkolenia terapeutów. Ukończenie cyklu szkoleń organizowanych przez wymienione podmioty będzie się wiązało z uzyskaniem certyfikatu terapeuty behawioralnego.

II Sympozjum Naukowe PTPB było dobrą okazją do zaprezentowania własnego dorobku i wymiany doświadczeń między specjalistami działającymi w różnych obszarach zastosowania psychologii behawioralnej. Organizatorom Sympozjum udało się stworzyć atmosferę sprzyjającą naukowym dyskusjom oraz zbliżeniu działających w Polsce organizacji zrzeszających behawiorystów. Polskiemu Towarzystwu Psychologii Behawioralnej należy życzyć, by III Sympozjum Naukowe, które odbędzie się w dniach 17-18 marca 2007 r. okazało się równie udane i cieszyło się dużym zainteresowaniem.

Elżbieta Bajcar
Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego

PSYCHOLOGIA ROZWOJOWA, 2008 • tom 13, nr 1
s. 117–120

Sprawozdanie z III Sympozjum Naukowego Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej, Kraków, 17–18 marca 2007

ANNA M. ZIÓLKOWSKA

Instytut Psychologii
Uniwersytet Jagielloński
Kraków

W dniach 17–18 marca 2007 roku w Krakowie odbyło się ogólnopolskie Sympozjum Naukowe, zorganizowane przez Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej. Stowarzyszenie powstało z inicjatywy prof. Jerzego Siuty (UJ) w 2002 roku, jednak jako formalną datę założenia PTPB uznaje się rok 2005, kiedy po uzyskaniu wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego wybrano statutowe władze PTPB. Od momentu powstania stowarzyszenia było to już trzecie sympozjum przygotowane przez tę organizację. Sympozja naukowe Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej odbywają się corocznie, upamiętniając kolejne rocznice urodzin Burrhusa F. Skinnera, twórcy eksperymentalnej analizy zachowania.

Sympozjum zgromadziło psychologów, pedagogów i terapeutów, reprezentujących ośrodki naukowe oraz terapeutyczne znajdujące się na terenie całej Polski. Wzięło w nim udział około 100 osób. Podczas sympozjum miały miejsce 33 różne wystąpienia: 2 wykłady plenarne, 8 sesji referatowych, 2 warsztaty oraz dyskusja panelowa. Miejscem obrad III Sympozjum Naukowego PTPB była zabytkowa sala Fontany, znajdująca się w XIV-wiecznym domu „Pod Gruszką” przy krakowskim Rynku.

Celem III Sympozjum Naukowego PTPB była prezentacja zagadnień teoretycznych, rezultatów badań, doświadczeń zawodowych oraz szerokiego wachlarza zastosowań psychologii behawioralnej. Wystąpienia dotyczyły różnorodnych zagadnień ujętych z punktu widzenia psychologii behawioralnej, nawet

jeśli ten punkt widzenia nie jest jedyny i dominujący w podejściu do omawianych zagadnień. Program III Sympozjum Naukowego PTPB skoncentrował się wokół czterech tematów: zagadnień teoretycznych i samego twórcy eksperymentalnej analizy zachowania, edukacji oraz zaburzeń rozwojowych.

Wykład inauguracyjny wygłosił przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Analizy Behawioralnej (PTAB) prof. Paweł Ostaszewski (UW). Tytuł wystąpienia brzmiał: „Dokonywanie wyboru przez zwierzęta i ludzi z perspektywy psychologii behawioralnej”. Analiza sytuacji, kiedy człowiek lub zwierzę musi podjąć decyzje typu „czy dostać coś mniej atrakcyjnego, ale szybko, czy też poczekać na coś bardziej atrakcyjnego”, „czy ponieść natychmiastową, niewielką karę, czy też uniknąć jej teraz, ale za to w przyszłości stanąć przed koniecznością poniesienia znacznie większej straty”, pozwoliła stwierdzić, że odroczenie zmienia subiektywnie spostrzeganą wartość przyszłych wydarzeń (pozytywnych i negatywnych), przyszłych nagród i kar, wygranych i porażek oraz zysków i strat. Prelegent podjął próbę wyjaśniania i przewidywania tego typu zachowań, zarówno u zwierząt, jak i u ludzi.

Z punktu widzenia psychologii rozwojowej na szczególną uwagę zasługują dwa wystąpienia, które znalazły się w sesji zatytułowanej „Z punktu widzenia behawiorysty”. Przemysław Bąbel (UJ, PTPB) dokonał krytycznej analizy procesu edukacji z perspektywy praw uczenia, zestawiając reguły rządzące edukacją (np. system oceniania) z wiedzą na temat roli

wzmocnień i kar w regulacji zachowania. Prelegent sformułował – wynikające z praw uczenia – wnioski istotne dla podniesienia efektywności procesu edukacji. Analizując statutowe zapisy dotyczące przyznawania nagród oraz kar w polskich szkołach, referent zasugerował konieczność odwrócenia proporcji w tym zakresie, to znaczy wykorzystania zdecydowanie większej liczby wzmocnień pozytywnych w porównaniu ze stosowaniem kar w procesie edukacji. Próby udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy do wyjaśnienia zachowań niemowląt konieczne jest pojęcie „pamięć”, podjęła się Elżbieta Bajcar (Uniwersytet Rzeszowski, PTPB). Prelegentka zwróciła uwagę na to, że zachowania, które kognitywiści uważają za przejaw funkcjonowania pamięci, można przewidywać i wyjaśniać, odnosząc się do zasad uczenia się, bez konieczności odwoływania się do hipotetycznego tworu, jakim jest pamięć. Aby zilustrować przedstawioną tezę, autorka omówiła badania eksperymentalne poświęcone zdolności rozpoznawania bodźców wzrokowych przez niemowlęta. Prezentacja opisu tych badań wyłącznie za pomocą terminologii wykorzystywanej na gruncie eksperymentalnej analizy zachowania dowiodła, iż zakresy znaczeniowe terminów „pamięć” i „uczenie” są tak ściśle powiązane, że możliwe jest całkowite zrzegnowanie z pojęcia „pamięć”.

Problematyce edukacji poświęcone były dwa wystąpienia dotyczące behawioralnych metod kształtowania zachowań dzieci. Monika Zielińska (UG) omówiła zagadnienie redukcji zachowań niepożądanych u dzieci w wieku szkolnym. Prelegentka przedstawiła wyniki badań weryfikujące skuteczność procedury redukcji zachowań niepożądanych, na przykładzie 21 dzieci w wieku od 7 do 15 lat. Agata Orzeł-Zukowska (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2 w Krakowie) omówiła modyfikacje behawioralne stosowane w pracy z pacjentem dziecięcym. Za najczęściej stosowane modyfikacje behawioralne uznała: stosowanie wzmocnień pozytywnych, czyli nagradzanie pożądanego zachowania dziecka, korzystanie z systemów żetonowych, czyli stosowanie wzmocnień

symbolicznych, tworzenie, a następnie rygorystyczne przestrzeganie norm, zasad i stosowanie konsekwencji (kar) za ich łamanie. Prelegentka podkreślała również skuteczność techniki ABC C. Shutton, która polega na dokonywaniu obserwacji zdarzeń poprzedzających zachowanie niepożądane (element A), samego zachowania (B) oraz reakcji środowiska na obserwowane zachowanie (C). Jeśli zna się przyczyny i konsekwencje zachowań, metoda ta pozwala modyfikować zachowania niepożądane poprzez zmianę konsekwencji, do jakich prowadzą. Podsumowując wystąpienia poświęcone problematyce edukacji, można zauważyć, że prelegenci skoncentrowali się na tych prawach wynikających z eksperymentalnej analizy zachowania, które sugerują wykorzystywanie wzmocnień pozytywnych oraz procedury wygaszania w procesie kształtowania zachowań dzieci i młodzieży.

Podczas III Sympozjum Naukowego PTPB wiele uwagi poświęcono problematyce zaburzeń rozwojowych, ze szczególnym uwzględnieniem zaburzeń ze spektrum autyzmu. Omawiano różnorodne elementy terapii dzieci autystycznych oraz prezentowano osiągnięcia polskich ośrodków terapii behawioralnej. Anna Budzińska i Marta Wójcik (IWRD) przedstawiły sprawozdanie z badań przeprowadzonych w Instytucie Wspomagania Rozwoju Dziecka (IWRD) dotyczących kształtowania umiejętności zabawy poprzez uczenie łańcucha zachowań od końca (*backward chaining*) z użyciem wideomodelingu. Prelegentki opisały również techniki uczenia zachowań społecznych. W terapii behawioralnej dzieci z autyzmem przyjmuje się, że współpraca z rodzicami, stałe podnoszenie ich gotowości i zaangażowania w proces terapii własnego dziecka, stanowi jeden z fundamentów działań i nieodłączny czynnik skuteczności terapii. Kornela Grzegorzczak-Dłuciak (Polskie Stowarzyszenie Terapii Behawioralnej, PSTB) przedstawiła podstawowe czynniki specyficzne i niespecyficzne warunkujące postawy rodziców wobec terapii behawioralnej oraz ich zaangażowanie w proces terapii własnego dziecka. Sformułowane przez prelegentkę wnioski zostały poparte wynikami pilotażo-

Sprawozdanie z III Sympozjum Naukowego Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej... 119

wych badań, realizowanych wśród rodziców dzieci z autyzmem poddawanych terapii behawioralnej. Z kolei Iwona Ruta-Sominka (IWRD) przedstawiła problematykę uczenia incydentalnego, stanowiącego jedną z technik stosowanych w uczeniu dzieci z autyzmem. Przedstawicielki Specjalnego Ośrodka Rewalidacyjno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gdańsku omówiły zagadnienie zajęć grupowych dzieci i młodzieży z autyzmem, prezentując etapy przechodzenia od zajęć indywidualnych do terapii grupowej. Na uwagę zasługuje również referat Anny Rejek (Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku), która przedstawiła wpływ i skuteczność terapii logopedycznej stanowiącej uzupełnienie terapii behawioralnej na rozwój mowy dzieci z autyzmem. Referentka wyjaśniła oraz pokazała na materiale filmowym, jak wyglądają zajęcia logopedyczne z elementami terapii behawioralnej; jaka jest ich struktura i jakie pomoce naukowe są niezbędne do przeprowadzenia takich zajęć. Zaprezentowano również model wczesnej interwencji behawioralnej dla dzieci z autyzmem oraz wykorzystanie skryptów i ich wycofywania, jako metody nauki złożonej umiejętności inicjowania i rozwijania umiejętności interakcji, wdrażane w Instytucie Wspomagania Rozwoju Dziecka. Przedstawiona została również analiza aktywności zabawowej wychowanków Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Terapeutyczno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Kielcach. Przedstawicielka Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku – Agnieszka Aksamit-Ramotowska zaprezentowała wyniki badań dotyczących redukcji zachowań zakłócających naukę u dziewczynki z autyzmem.

Uczestnicy III Sympozjum Naukowego PTPB mieli możliwość poznania różnych aspektów życia i twórczości twórcy eksperymentalnej analizy zachowania – Burrhusa F. Skinnera. Jerzy Siuta (UJ), w wystąpieniu zatytułowanym „Nulla dies sine linea”, przybliżył postać B.F. Skinnera jako osoby kierującej się w życiu zasadami wynikającymi z analizy zachowania, natomiast Ewa Srebro (UJ, PTPB) przedstawiła poglądy Skinnera

na temat starości. Referentka powołała się na pracę „Przyjemnej starości!”, w której B.F. Skinner przedstawił wiedzę zdobytą w wyniku własnych doświadczeń związanych z radzeniem sobie z problemami podeszłego wieku, z informacjami uzyskanymi w badaniach nad psychologicznym funkcjonowaniem osób starszych. Wśród licznych wskazówek dla osób w podeszłym wieku znalazły się m.in. rady dotyczące utrzymywania kontaktu ze światem, co stanowi ważny sposób kontynuowania otrzymywania pozytywnych wzmocnień w życiu. Zamiast poddawać się w walce ze starością – zaproponowano wprowadzenie drobnych zmian, takich jak stosowanie okularów, aparatów słuchowych oraz zaprojektowanie przyjaznego środowiska, w którym łatwiej znieść niedogodności i czerpać z życia więcej radości. Referentka przytoczyła słowa Skinnera, w myśl których utrzymywanie przyjaznych kontaktów z innymi ludźmi jest podstawowym czynnikiem odpowiedzialnym za doznawanie przyjemności w podeszłym wieku, a tworząc swój świat, można przełamać zakorzenione w kulturze schematy, oczekiwania i utrzymujące się poglądy na temat okresu starości. Oznacza to, że ludzie mają wybór odnośnie do tego, jaki obraz człowieka starego chcą pokazać światu, w którym żyją. Referat został zakończony tezą postulowaną przez Skinnera, iż tym lepiej przygotujemy się do starości, im wcześniej zaczniemy o niej myśleć.

Autorowi eksperymentalnej analizy zachowania poświęcony był kolejny ważny wykład plenarny Krzysztofa Krzyżewskiego (UJ), który mówił o bezdyskusyjności pożytków z czytania Skinnera. Wykładowca podjął się próby udzielenia odpowiedzi na najbardziej podstawowe, a zarazem najtrudniejsze pytania, jak na przykład – dlaczego wzmocnienia wzmacniają. Uczestnicy sympozjum mieli także możliwość wysłuchania interesującego dialogu między Moniką Suchowierską (SWPS, PTAB, Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku) – przedstawiającą koncepcję B.F. Skinnera, zawartą w *Verbal Behavior* (1957) oraz Rafałem Kawą (UW, PTAB, Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku) – prezentującym poglądy N. Chomsky’ego,

który opublikował na łamach „Language” (1959) krytyczną analizę pracy Skinnera.

Obrady pierwszego dnia III Sympozjum Naukowego PTPB zakończyła dyskusja panelowa, zatytułowana: „Dziś i jutro polskich organizacji behawioralnych”, w której wzięli udział przedstawiciele wszystkich polskich organizacji behawioralnych: Polskiego Stowarzyszenia Terapii Behawioralnej, Polskiego Towarzystwa Analizy Behawioralnej, Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej, Stowarzyszenia Pomocy Osobom Autystycznym oraz Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Autyzmem profUTURO. Celem dyskusji było opracowanie modelu współpracy między polskimi organizacjami behawioralnymi. Dyskutowano nad propozycją utworzenia federacji skupiającej poszczególne organizacje. Uczestnicy dyskusji zwrócili również uwagę na wartość sympozjów organizowanych rokrocznie przez Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej, jako cennych okazji do

spotkania, wymiany poglądów, dyskusji oraz integracji przedstawicieli całego polskiego środowiska behawioralnego, czego owocem jest coraz ściślejsza współpraca między organizacjami behawioralnymi.

III Sympozjum Naukowe Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej spełniło swoje cele, stwarzając bardzo dobre warunki wymiany poglądów i doświadczeń przedstawicieli różnych dziedzin, których wspólny mianownik stanowi odwoływanie się do behawioralnych wyjaśnień omawianych zagadnień. Można stwierdzić, że zgodnie z życzeniem zawartym w przemówieniu powitalnym przewodniczącego III Sympozjum Naukowego PTPB – Przemysława Bąbla, sympozja naukowe PTPB weszły na trwałe do kalendarza ogólnopolskich ważnych wydarzeń naukowych środowiska behawioralnego. Jestem przekonana, że IV Sympozjum Naukowe PTPB, zapowiedziane na 5–6 kwietnia 2008 roku, będzie się cieszyło równie dużym zainteresowaniem.

PRZEGLĄD PSYCHOLOGICZNY, 2008, TOM 51, Nr 3, 396-400

IV Sympozjum Naukowe Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej Kraków, 5-6 kwietnia 2008 roku

W dniach 5-6 kwietnia 2008 roku w Krakowie odbyło się IV Sympozjum Naukowe zorganizowane przez Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej. Wystąpienia i dyskusje uczestników spotkania koncentrowały się wokół tematu „Psychologia behawioralna i psychologia poznawcza: możliwości i ograniczenia”. Inspirację dla takiego ujęcia tematu sympozjum stanowiły tezy wygłoszone przez B. F. Skinnera podczas Konferencji Brytyjskiego Towarzystwa Psychologicznego w marcu 1985 roku, a następnie powtórzone w artykule *Cognitive science and behaviourism* opublikowanym w *British Journal of Psychology* (1985, vol. 76, s. 291-301), krytykujące założenia psychologii poznawczej i wskazujące perspektywę behawioralną jako właściwą i wystarczającą dla uprawiania psychologii. Uczestnicy krakowskiego sympozjum podjęli próbę ustosunkowania się do tych tez w 25 referatach wygłoszonych podczas siedmiu sesji naukowych oraz w licznych dyskusjach towarzyszących wystąpieniom. Opiekę naukową nad IV Sympozjum PTPB sprawował Komitet Naukowy, który tworzyli: prof. dr hab. Jan Czesław Czabala (IPiN), prof. dr hab. Maria Kielar-Turska (UJ), prof. dr hab. Krzysztof Krzyżewski (UJ, UKSW), prof. dr hab. Paweł Ostaszewski (UW, SWPS), prof. dr hab. Jerzy Siuta (UJ), dr Przemysław Bąbel (UJ), dr Romuald Polczyk (UJ), dr Monika Suchowierska (SWPS) oraz dr Marcin Szczerbiński (University of Sheffield). Patronat medialny nad IV Sympozjum PTPB objął popularny magazyn psychologiczny *Charaktery*, a wsparcia organizatorom udzieliło Towarzystwo Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Obrady otworzył Przemysław Bąbel – Przewodniczący IV Sympozjum Naukowego oraz Prezes Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej. W swoim wystąpieniu podsumował dotychczasowe działania naukowe Towarzystwa, szczególnie podkreślając znaczenie organizowanych od czterech lat Sympozjów Naukowych. Spotkania te umożliwiają specjalistom z różnych ośrodków wymianę doświadczeń, dają szansę na przedyskutowanie istotnych problemów teoretycznych i wynikających z praktyki psychologicznej, a także przyczyniają się do zintegrowania zwolenników psychologii behawioralnej i wzmocnienia pozycji tego środowiska. W drugiej części wystąpienia przedstawił naukowe plany Towarzystwa. Wśród najważniejszych zamierzeń wymienił zorganizowanie V Sympozjum Naukowego, wydanie publikacji zawierającej artykuły powstałe na podstawie najciekawszych referatów prezentowanych podczas wszystkich sympozjów oraz zorganizowanie warsztatów naukowych poświęconych analizie i opracowaniu wybranych zagadnień teoretycznych.

Uczestnicy sympozjum mieli okazję wysłuchania czterech wykładów plenarnych. Wykład inauguracyjny wygłosił Paweł Ostaszewski (UW, SWPS). W swoim wystąpieniu zestawiał i porównywał dwa odmienne sposoby wyjaśniania mechanizmów zachowania – poznawczy oraz proponowany przez behawioryzm teleologiczny Howarda Rachlina. Wyjaśniając różnice między tymi dwoma podejściami, posłużył się metaforą: porównał poznawczy sposób wyjaśniania do analizy zdjęcia, zaś behawioralny opis zachowania – do analizy długometrażowego filmu dokumentującego historię minionych doświadczeń człowieka.

W kolejnym wykładzie plenarnym Romuald Polczyk (UJ) przekonywał o bezzasadności dyskusji dotyczących wyższości jednego kierunku psychologicznego nad innym. Zdaniem autora warunkiem dalszego rozwoju wiedzy psychologicznej jest korzystanie z osiągnięć różnych nurtów i ich integracja. W wystąpieniu zaproponował własny teoretyczny model integrujący, ujmujący związki między zjawiskami pozostającymi w obszarze zainteresowania psychologów różnych orientacji.

Marcin Szczerbiński (University of Sheffield) przedstawił wnioski z badań nad skutecznością terapii trudności w czytaniu. W swoim wystąpieniu skoncentrował się na problemach związanych z dekodowaniem, będących podstawowym symptomem dysleksji rozwojowej. Omówił metody terapii i prewencji trudności w czytaniu, skuteczne na etapie nabywania i automatyzacji tej czynności, porównał skuteczność terapii objawowych i oddziaływań mających na celu usuwanie hipotetycznych przyczyn trudności (np. deficytów percepcyjnych, motorycznych), a także odniósł się do nowych metod terapii dysleksji.

Dużym zainteresowaniem cieszył się również wykład wygłoszony przez Krzysztofa Krzyżewskiego (UJ, UKSW), dotyczący obecnego w psychologii stanowiska postulującego rezygnację z formułowania wyjaśnień zachowania (zwłaszcza wyjaśnień mentalistycznych) i położenie nacisku na precyzyjny opis zachowania i reguł nim kierujących.

W pierwszej sesji referatowej, zatytułowanej „Między psychologią behawioralną a psychologią poznawczą”, przedstawiono cztery referaty. Jerzy Siuta (UJ) oraz Anna M. Ziółkowska (UJ, PTPB) przypomnieli stosunek Skinnera do psychologii poznawczej, przytaczając główne zarzuty, jakie sformułował on pod adresem przedstawicieli nauki o poznaniu. Dotyczyły one przede wszystkim tworzenia nieweryfikowalnych systemów wyjaśniających zachowanie, spekulowania na temat procesów, których nie można zaobserwować, i braku precyzji w definiowaniu pojęć. Autorzy przywołali również zarzuty, jakie przedstawiciele innych orientacji teoretycznych stawiają behawioryzmowi skinnerowskiemu, i dowodzili, że często ich źródłem są błędne interpretacje poglądów Skinnera.

Kolejny z prezentowanych w tej sesji referatów był poświęcony zagadnieniu samowiedzy. Przemysław Bąbel (UJ, PTPB) przedstawił wyniki badań wskazujących na to, że źródłem samowiedzy może być obserwacja własnego zachowania, występującego w danych okolicznościach. Prezentowane badania potwierdziły teorię autopercepcji Daryla J. Bema, inspirowaną radykalnym behawioryzmem skinnerowskim, i wykazały, że ma ona większą wartość wyjaśniającą niż koncepcja dysonansu poznawczego sformułowana przez Festingera. Autor wykazał, że aparat pojęciowy teorii autopercepcji umożliwia opis i wyjaśnianie tak istotnego obszaru funkcjonowania poznawczego, jak samowiedza, bez konieczności odwoływania się do wyjaśnień mentalistycznych.

Anna M. Ziółkowska (UJ, PTPB) poruszyła problematykę wolnej woli. Wskazała na jednostkowe i społeczne znaczenie zachowań ocenianych jako dowolne i podjęła próbę odpowiedzi na pytanie, czym charakteryzują się zachowania dowolne i jaką rolę w ich ocenie odgrywa samokontrola. Autorka analizowała znaczenie wolnej woli na gruncie behawioryzmu skinnerowskiego oraz behawioryzmu teleologicznego.

W ostatnim w tej sesji referacie Małgorzata Hołda (UJ, PTPB) dokonała przeglądu badań nad posłuszeństwem, prowadzonych w paradygmacie milgramowskim. Autorka zaprezentowała wiernie replikacje klasycznego eksperymentu Stanleya Milgrama, jak również badania, w których zastosowano interesujące modyfikacje oryginalnej procedury. Przytoczyła wyniki badań wskazujących na związki posłuszeństwa z różnymi zmiennymi indywidualnymi i sytuacyjnymi.

Sesję „Edukacja z perspektywy psychologii behawioralnej i poznawczej” rozpoczął referat Ewy Sokolowskiej (UW). Autorka przeanalizowała treści treningów rodziciel-

skich i nauczycielskich, przygotowanych w ramach programów profilaktycznych dla dzieci z grupy ryzyka wystąpienia zaburzeń zachowania. Na podstawie tych analiz omówiła możliwości zastosowania podejścia poznawczo-behawioralnego oraz jego ograniczenia.

Monika Zielińska i Alina Sylka (UG, Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych w Gdańsku, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 w Gdańsku) przedstawiły badania własne, wskazujące na wysoką skuteczność procedur opartych na ignorowaniu w redukowaniu zachowań trudnych.

Trzeci z prezentowanych w tej sesji referatów, wygłoszony przez Aleksandrę Gronostaj (UJ), dotyczył oceny skuteczności technik wychowawczych, proponowanych rodzicom w poradnikach dostępnych na naszym rynku wydawniczym. Prelegentka analizowała i porównywała przydatność kilku rodzajów takich publikacji. Oceniała poradniki prezentujące określone techniki behawioralne, pozycje poruszające problematykę nastawień i przekonań dorosłych wobec dzieci, publikacje omawiające problemy dorosłych, które mogą wpływać na podejmowane przez nich wysiłki wychowawcze oraz takie, które ujmują zachowanie dziecka w kategoriach systemowych.

Sesję zamknął referat Joanny Lewińskiej (UW), w którym przedstawiła rolę strategii metapoznawczych w podnoszeniu aktywności językowej oraz niezależności poznawczej podczas nauki języków obcych.

W sesji czwartej: „Behawioralna utopia: założenia i realizacja” przedstawiono trzy referaty nawiązujące do powieści B. F. Skinnera *Walden Two*, będącej wizją idealnej społeczności, wykorzystującej osiągnięcia psychologii behawioralnej w celu podnoszenia jakości życia jej członków. Treść powieści oraz refleksje autora dotyczące możliwości urzeczywistnienia zawartych w książce pomysłów przedstawił Krzysztof Cipora (UJ, PTPB). W swoim wystąpieniu wiele miejsca poświęcił zawartej w książce wizji ustawicznej nauki, opartej na ciągłym eksperymentowaniu i wprowadzaniu w życie reguł wynikających z tych eksperymentów.

Do treści powieści nawiązali również Monika Suchowierska (SWPS, Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku w Warszawie) i Rafał Kawa (UW oraz Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku w Warszawie), którzy przedstawili ustrój opisywanej przez Skinnera fikcyjnej społeczności i styl życia jej członków. W ostatnim z prezentowanych w tej sesji referatów ci sami autorzy przedstawili organizację życia rzeczywistej społeczności behawioralnej Los Horcones, wzorowanej na wizji Skinnera zawartej w powieści *Walden Two*.

W sesji czwartej, poświęconej zagadnieniu uzależnień, zatytułowanej „Problematyka uzależnień z perspektywy psychologii behawioralnej i poznawczej”, Adriana Oniszk (UW) przedstawiła wyniki własnych badań nad tempem dyskutowania odroczonej nagród przez osoby o różnej historii nałogu nikotynowego. Z badań autorki wynika, że uzależnienie od nikotyny nasila skłonność do przedkładania nagród mniejszych, lecz natychmiastowych nad większe i odroczone. Skłonność ta słabnie, gdy jednostka konsekwentnie zrywa z nałogiem. Autorka zaznacza jednak, że osoby skutecznie zrywające z nałogiem mogą się charakteryzować wyższą wyjściową zdolnością do odraczania gratyfikacji, zbliżoną do tej, jaką prezentują osoby niepalące. Dlatego w drugiej części referatu przytacza argumenty na rzecz hipotezy o nałogu jako czynniku nasilającym zachowania impulsywne oraz hipotezy o impulsywności jako czynnika ryzyka wystąpienia nałogu.

Sesja piąta, która rozpoczęła drugi dzień obrad, poświęcona była problematyce rozwijania zachowań werbalnych. Monika Suchowierska przedstawiła główne założenia Skinnera dotyczące zachowań werbalnych i przedstawiła oparte na nich metody kształtowania zachowań werbalnych u małych dzieci z autyzmem.

Anna Rejek (Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku w Warszawie) omówiła i porównała autorskie programy logopedyczne wykorzystywane podczas zajęć ze zdrowymi dziećmi z wadami wymowy oraz z wysoko funkcjonującymi dziećmi z autyzmem, mającymi wady wymowy i problemy komunikacyjne typowe dla autyzmu. Autorka wskazała na podobieństwa i różnice między tymi programami oraz na zawarte w terapii logopedycznej elementy terapii behawioralnej.

Beata Blok, Zofia Brzeska, Beata Ignaczewska i Małgorzata Marszałek (Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gdańsku) przedstawiły sposoby rozwijania u ucznia z autyzmem zachowań werbalnych typu „mand”, czyli takich, w którym osoba mówiąca o coś prosi. Naukę mowy u osób z autyzmem należy rozpoczynać właśnie od rozwijania relacji typu „mand”.

Sesję poświęconą zachowaniom werbalnym zamknął referat Moniki Zielińskiej i Katarzyny Jaroszewskiej (UG, Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych w Gdańsku) prezentujący program budowania zachowań werbalnych u dzieci cierpiących na alalię. Swoje rozważania autorki zilustrowały prezentacją postępów terapeutycznych sześciorga dzieci, w wieku od 4 miesięcy do 6 lat.

Kolejna sesja tematyczna poświęcona była terapii zaburzeń rozwojowych. Kornela Grzegorzczak-Dłuciak i Ewa Kuliga-Musiół (PSTB) zastanawiały się, jaką pozycję zajmuje stosowana analiza behawioralna na tle innych podejść wykorzystywanych w polskim szkolnictwie specjalnym. Autorki przeanalizowały różnice metodyczne istniejące między rozpowszechnionym podejściem eklektycznym i terapią behawioralną, wskazując na znaczący twórczy wkład technik behawioralnych w pracę z osobami wykazującymi trudności rozwojowe.

Autorki kolejnego referatu – Monika Zielińska, Aneta Bagińska, Dagna Zachorowska (UG, Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych) – przedstawiły przyczyny powstawania tików ruchowych i głosowych oraz procedury terapeutyczne stosowane w wypadku wystąpienia tików. Szczegółowo wyjaśniły sposób przeprowadzenia analizy funkcjonalnej, umożliwiającej dobór optymalnych metod terapeutycznych.

Ostatnią sesję tematyczną, poświęconą terapii behawioralnej dzieci i młodzieży z autyzmem, rozpoczęła Agnieszka Aksamit-Ramotowska (Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku w Warszawie), prezentując wyniki badań dotyczących możliwości redukcji zachowań zakłócających naukę u dziecka z autyzmem. Autorka omówiła skuteczność procedur zróżnicowanego wzmacniania oraz procedur karzących, zastosowanych w badaniach, odniosła się również do dylematów klinicznych związanych ze stosowaniem procedur karzących.

Joanna Łuczak, Aleksandra Zazulak i Aleksandra Styfi (Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gdańsku) przedstawiły techniki stosowane w pracy z podopiecznymi ośrodka, której celem jest ich usamodzielnianie i przygotowywanie do pracy. Autorki zaprezentowały filmy i zdjęcia dokumentujące osiągnięcia młodzieży objętej opieką gdańskiego SORW dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem.

Na zakończenie sesji Małgorzata Stępień, Jolanta Surowiec, Marta Jamioł i Ilona Nowak (Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Terapeutyczno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Kielcach) przedstawiły procedury behawioralne wykorzystane w celu nauczania trójki chłopców z autyzmem gry na instrumentach oraz różnicowania instrumentów, a także wyniki osiągnięte dzięki zastosowaniu tych procedur.

Sesja poświęcona terapii dzieci i młodzieży z autyzmem zakończyła obrady IV Sympozjum Naukowe PTPB.

Sympozja Naukowe organizowane przez Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej wpisały się na stałe w kalendarz krajowych wydarzeń naukowych. O ich

popularności świadczy rosące z roku na rok zainteresowanie obradami, wyrażające się coraz większą liczbą zgłaszanych referatów oraz rosnącą liczbą uczestników. Powodów tak dużego zainteresowania jest kilka. Przede wszystkim jest to jedna z niewielu okazji do spotkania się psychologów o orientacji behawioralnej – obrady gromadzą specjalistów zajmujących się teorią oraz praktyką psychologiczną i stwarzają doskonałą możliwość wzajemnej wymiany doświadczeń i myśli. Istotne znaczenie ma również wysoki poziom merytoryczny obrad, o który dbają organizatorzy. Nad tegorocznym Sympozjum sprawował opiekę Komitet Naukowy, w skład którego weszli wybitni specjaliści, zaś prowadzenie dyskusji towarzyszących wystąpieniom powierzono ekspertom, co zagwarantowało ich wysoką jakość. Atutem IV Sympozjum Naukowego było również duże bogactwo tematyczne – prelegenci podjęli próbę oceny dorobku i obecnego statusu psychologii behawioralnej i poznawczej, a także przedstawili stanowisko psychologów behawioralnych i poznawczych wobec wybranych zagadnień związanych z edukacją, wychowaniem, wspomaganie rozwoju oraz terapią zaburzeń.

Na zakończenie warto wspomnieć o jeszcze jednej zalety tych krakowskich spotkań – ich imponującej oprawie. Organizatorzy dokładają starań, by sympozja odbywała się w pięknych, historycznych wnętrzach budynków szczególnie związanych z historią Krakowa. W tym roku obrady toczyły się w miejscu wyjątkowym – Collegium Maius – najstarszym budynku uniwersyteckim w Polsce, którego historia sięga 1400 roku.

Należy życzyć organizatorom, aby V Sympozjum Naukowe Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej, które odbędzie się wiosną 2009 roku w Krakowie, okazało się równie udane i przebiegało w podobnej atmosferze naukowej.

Elżbieta Bajcar

Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego

Wydano nakładem Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej
/ Edited by Polish Society for Behavioral Psychology

Projekt graficzny i skład / *Design & composition*
Maciej Michalski

